

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta
Katedra obchodního práva

TRUST
- podstata a sféra využití -

vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. Stanislava Černá, CSc.**

diplomant:

Ivan Houfek

Křížkova 500/76

186 00 Praha 8

Houfek@email.cz

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze, dne 1.9.2006

Ivan Houfek

Obsah

OBSAH	1
POJMOVÉ PŘEKLADY	4
PRÁVNÍ SYSTÉM COMMON LAW	6
<i>Stručný exkurz do specifik vlastnického práva</i>	7
TRUST	9
PŮVOD A VÝVOJ	9
TRUSTY – OBECNÁ ČÁST	14
TRUSTY A OBDOBNÉ PRÁVNÍ INSTITUTY	16
TYPY TRUSTŮ	18
1) <i>Explicitní trust</i>	18
2) <i>Skrytý trust</i>	23
3) <i>Zpětný (implikovaný) trust</i>	25
AUTOMATICKÝ ZPĚTNÝ TRUST.....	26
DOMNĚNEČNÝ ZPĚTNÝ TRUST	29
a) Trust k obydlení.....	30
b) Trust k přírůstkovému vkladu na bankovnímu účtu.....	32
4) <i>Účelový Trust</i>	34
NEDOBROČINNÉ ÚČELOVÉ TRUSTY.....	34
DOBROČINNÉ ÚČELOVÉ TRUSTY	36
a) vymýcení chudoby	39
b) podpora vzdělávání	39
c) podpora náboženství.....	39
d) obecně prospěšné účely.....	40
5) <i>Vykonstruovaný trust</i>	41
a) dříve existující trust nebo zvláštní vztah	42
b) ostatní případy.....	44
6) <i>Unit trust</i>	45
Soukromoprávní unit trust jako speciální fond kolektivního investování.....	47
Veřejnoprávní unit trust jako speciální fond kolektivního investování	48
Veřejnoprávní unit trust jako standardní fond kolektivního investování	50
SPRÁVA TRUSTŮ	51
Jmenování, odstoupení, odvolání vykonavatele	51
Povinnosti vykonavatele trustu	53
TRUSTY V MEZINÁRODNÍM PRÁVU	58
1) <i>EVROPSKÉ PRÁVO A TRUSTY</i>	58
2) <i>TRUST V MEZINÁRODNÍM PRÁVU SOUKROMÉM</i>	60
OBDOBNÉ INSTITUTY A MOŽNOSTI APLIKACE V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU	61
ZÁVĚR	64
SEZNAM UŽITÉ LITERATURY	65

Úvod

Trusty patří mezi základní instituty anglo-amerického právního systému common law. V těchto zemích jsou bohatě traktovány a užívány v nejrůznějších oblastech. Do právního povědomí kontinentálního právního systému se dostaly zejména díky evropské směrnici o kolektivním investování¹, která je zařadila mezi „subjekty kolektivního investování do převoditelných cenných papírů“.

Právní úprava trustů je neopomenutelným inspiračním zdrojem podílových fondů, ačkoli oba instituty jsou přes veškeré podobnosti odlišné. Trusty byly v zahraničí též inspiračním zdrojem právní úpravy obchodních společností, zejména obchodních společností s variabilním kapitálem. Možnosti kolektivního investování nabývají na popularitě i v České republice a lze očekávat, že se budeme setkávat s možností investování do jednotek unit trustů.

Účelem této práce je nabídnout stručný nástin podstaty právního institutu trustů, poukázat na odlišné sféry využití v rámci soukromého práva. K celkovému pochopení probírané materie je nutné nastínit některé zvláštnosti právního systému common law, zejména s ohledem na úpravu vlastnického práva.

Česká právnícká literatura neposkytuje dostatek informací o institutu trustu, nelze tedy než vycházet takřka výlučně ze zahraničních pramenů. S vděkem lze přijmout poznatky uveřejněné ve specializovaných českých publikacích, jejichž autoři si uvědomili význam tohoto neopomenutelného institutu a problémy, které může do českého práva přinést².

Tato práce se dále pokusí poukázat na evropskou úpravu trustů, jakož i na obdobné právní instituty českého právního řádu a vliv trustu na jejich rozvoj. Vyvrcholením by měla být úvaha de lege ferenda.

¹ 85/611/EHS

² Pelikánová I.; Úvod do srovnávacího práva obchodního; C.H.Beck; Praha; 2000; str. 205-207
Dědič J., Křetínský D., Vacek L.; Zákon o investičních společnostech a investičních fondech; C.H.Beck; 2001
Pelikánová I., Černá S.; Obchodní právo; ASPI Publishing; Praha, 2001; str. 494

Autor by rád tímto zvláště poděkoval paní prof. Ireně Pelikánové, která ho svými přednáškami srovnávacího práva obchodního přivedla k institutu trustů, byla ochotná se stát vedoucí této diplomové práce a jejíž doporučení umožnilo autorovi zahraniční studium v Irsku k poznání tohoto institutu, včetně získání potřebných pramenů.

Nemenší dík bych rád vyjádřil paní doc. Stanislavě Černé, která přes svoji vytíženost převzala vedení této diplomové práce po odchodu paní profesorky k Soudu Prvního stupně ES.

Tato práce vznikala částečně v Limericku (Irsko), dále po návratu autora v Praze, Kadani a Kutné Hoře. Autor se snažil podat maximálně přístupnou formou výklad zcela odlišných právních institutů, a je si vědom, že některé specifické instituty by zasloužily hlubší rozpracování. Při zpracování byla užita zejména právní úprava Velké Británie a Irska. Rozsah ani zadání diplomové práce neumožnilo podrobný rozbor veškeré úpravy, právě proto byla věnováno maximální úsilí odkázat na specializovanou zahraniční literaturu.

Autor s vděkem přijme jakékoli připomínky, poznámky nebo opravy nepřesností, kterých se mohl v rámci této práce dopustit.

V Praze 1.9.2006

Pojmové překlady

Vzhledem k charakteru právního institutu trustu, jako anglo-amerického právního institutu, který nemá kořeny ani ekvivalent v kontinentální právní kultuře, je třeba se vyrovnat s neexistencí pojmových překladů nebo jejich nepřesností. Autor zvolil po konzultaci s vedoucí diplomové práce užití českých terminologicky blízkých pojmů. Seznam originálních pojmů s navrženým překladem pro účely této práce je uveden nyní.

accumulation unit – akumulární jednotka

agency – přímé zastoupení

attorney general – státní zastupitelství / státní zástupce

automatic resulting (implied) trusts – automatické zpětné (implikované) trusty

bailment – příkazní nebo mandátní smlouva

beneficiary – oprávněný

constructive trust (resulting (implied)) – vykonstruované trusty (někdy řazeny pod zpětné (implikované))

designated activity company - společnost s účelovým určením

detrimental reliance – újma ze spravedlivého očekávání

doctrine of privity – doktrína smluvního společenství (stran smlouvy)

executor - správce dědictví (určený soudem)

fixed unit trust – fixní unit trust

flexible unit trust – variabilní unit trust

fully secret trust – plně skrytý trust

half secret trusts – částečně skrytý trust

charitable purpose trust – dobročinný účelový trust

income unit – příjmová jednotka

investment trust company – investiční fond

irrevocable trust - neodvolatelný trust

joint tenancy – přírůstkové spoluvlastnictví

management company – správcovská společnost

management trust – manažerský trust

open-ended investment company (OEIC) – společnost s variabilním kapitálem

perpetuity period - maximální lhůta nezcizitelnosti

personal representative – správce dědictví (určený zůstavitelem)
power of appointment – právo rozdělení (majetku)
precatory trust – trusty v předpokládání
presumed resulting (implied) trusts – domněněčné zpětné (implikované) trusty
private trusts – soukromoprávní trusty
private unit trust – soukromoprávní unit trust
proprietary estoppel - vyloučení žalobního nároku k vlastnictví nemovitosti
public (charitative) trusts – veřejnoprávní (charitativní) trusty
purchase money resulting (implied) trusts - zpětné (implicitní) trusty z nákladů na pořízení
purpose trusts – účelové trusty
quistclose trust – jednatelský trust
revocable trust – odvolatelný trust
right of survivorship – právo při přežití (druhého)
rules against perpetuities/inalienability – pravidla zakazující (věčnou) nezczitelnost
secret trusts – skryté trusty
settlor – zřizovatel
tenancy in common – podílové spoluvlastnictví
tenancy in common – podílové spoluvlastnictví
trustee – vykonavatel
trustee company (trust corporation) – vykonavatelská společnost (profesionální vykonavatel)
undue influence – neobjektivní vliv

Právní systém Common Law

Právní systém common law se jako odlišná právní kultura vyznačuje určitými specifiky, která nemají v kontinentálním právním systému obdoby. Tato kapitola má v úmyslu stručně poukázat na určité odlišnosti, které je nutno brát v úvahu při výkladu právní úpravy trustů.

Vilém Dobyvatel (William the Conqueror) se snažil udržet moc nad dobytým územím tím, že dal půdu k užívání šlechtě oproti slibu věrnosti a podpoře vojska. Vlastnictví půdy zůstalo v rukou krále. Tento mechanismus dodnes ovlivňuje charakter vlastnického práva. K udržení právního pořádku se rozhodl nevnucovat římskoprávní kulturu, nýbrž vycházet z místní úpravy. Nechal založit lokální soudy s tím, aby při své činnosti shromáždily místní zvyklosti. Roku 1250 byl sestaven seznam obecně aplikovaných zvyklostí³, které se staly „společným právem“ (common law) pro celou jurisdikci. Tyto zvyklosti byly zcela odvozeny zobecněním starší judikatury. Tím byl založen právní systém common law, který se vyznačoval enumerativním výčtem formálních žalob⁴ obdobných římsko-právním actiones. Neexistovala-li pro daný případ formální žaloba, nebylo možné právo vymáhat. Poškození mohli žádat krále jako „zdroj veškerého práva“ o nápravu z důvodů spravedlnosti. Vzhledem k množství žádostí byl ustaven Kancléřský soud, který rozhodoval nezávisle na striktních pravidlech common law, pouze na základě spravedlnosti a morálky (equity). Konstantní judikaturou Kancléřského soudu vznikl systém „ekvitního“ práva⁵.

Souběžná existence dvou právních subsystémů v rámci právní kultury vedla ke sporům, jež vyřešilo až rozhodnutí o přednosti⁶ ekvitního práva a následné sjednocení soudního systému⁷. Původní záměr zřízení ekvitního práva jako pouhého doplňku a navázání na právo common law byl překonán. V rámci ekvitního práva vznikly nové právní instituty, z nichž nejrozsáhlejší je úprava trustů. Právní systém common law má tedy dvě složky, právo common law a equity, poskytující odlišné možnosti právního vynucení nároku, jakož i zakládající odlišný charakter práva (typicky v případě vlastnického práva). Common law je založeno na formálním přístupu (např. formální vlastník ze smlouvy), kdežto ekvitní právo je

³ „chosen customs“

⁴ „writ“

⁵ Byrne R., McCutcheon J.P.; *The Irish Legal System*, 3rd Ed.; Butterworth; 1996; str. 29 a násled.

⁶ The Earl of Oxford (1615)

⁷ Supreme Court of Judicature Act 1873-1875

založeno na principu spravedlnosti (např. ekvitní vlastnictví kupujícího nemovitosti před zápisem do evidence nemovitosti).

Ekvitní právo vychází při své aplikaci ze zásad. Takovou zásadou je např. přednost úmyslu před formou úkonu⁸. Jiným ekvitním institutem je vyloučení žalobního nároku k vlastnictví nemovitosti, které zabraňuje formálnímu právnímu (common law) vlastníkovu úspěšně vymáhat nemovitost, neboť by tím byla porušena spravedlnost (např. spravedlivé očekávání). Ekvitní právo dále zásadně působí in personam, tedy v případě odcizení věci se spokojí s jejím uhrazením odcizitelem a nevyžaduje její vydání nebo naopak ve výše zmíněném případě zabraňuje formálnímu vlastníkovu úspěšně podat žalobu.

Své zvláštnosti má i smluvní právo, ve kterém je třeba upozornit na přetrvávající koncepci smluvního protiplnění a smluvního společenství. K platnosti smlouvy je vyžadováno poskytnutí jakéhokoli plnění.⁹ Tato koncepce je kritizována, leč má stále jisté právní dopady¹⁰. Smlouvu mohou zásadně vynucovat její strany, resp. smluvně určený okruh osob, v této souvislosti se hovoří o smluvním společenství. Třetí strana není oprávněna smlouvu vynucovat, ačkoli je jinak uzavřena v její prospěch.

Stručný exkurz do specifik vlastnického práva

Základní odlišností právního systému common law je uplatňování zásady superficies solo cedit.

Monarcha, resp. stát v Irsku, má vlastnický titul ke všem nemovitostem. Uživatel (posesor) má pouze právo¹¹ k nemovitosti (právní vlastnictví common law). Tato práva se dělí na práva bez závazků na dobu neurčitou¹² a na práva se závazkem¹³.

Práva bez závazků jsou trojího typu. „Fee simple“ je nejširším právem obdobným našemu vlastnictví; „fee tail“ je vlastnickým právem omezeným na přímou linii potomků; „life estate“ vlastnickým právem omezeným na dobu života vlastníka. Je-li vlastnictví omezeno na dědickou linii nebo na život, není-li vlastníka (estate in possession), dochází

⁸ Todd P.; Textbook on Trusts, 3rd Ed.; Blackstone Press Limited; London; 1996; str. 10

⁹ V historii strany s podpisem smlouvy plnily zrno pepře.

¹⁰ McKendrick E.; Contract Law; Palgrave Macmillan; New York; 2003; str. 77 a násl

¹¹ „estate in land“

¹² „freehold estate“

¹³ „leasehold estate“

zásadně k navrácení vlastnictví předcházejícímu vlastníkovi (vlastníkovi zbytkového titulu – future estate)¹⁴. Fee simple může být podmíněn rozvazovací nebo odkládací podmínkou.

Právo se závazkem stanoví povinnost vlastníka k placení náhrady převodci, čímž se dostává v jiných ohledech do pozice vlastníka nejširšího práva (fee simple) a získává právo na prodloužení vlastnictví. V případě neprodloužení a neuhrazení náhrady, po uplynutí lhůty vlastnictví se vlastnictví navrácí převodci. Podle periodicity úhrady se hovoří o „periodic tenancy“ pro opakující se časový úsek, dále o „tenancy for a term certain“ při určení lhůty.

Kromě zmíněného práva vyplývajícího z common law, lze mít k věci další ekvitní práva, jež jsou např. základem oprávnění z trustů (tzv. ekvitní vlastnictví).

K zabránění nedohledatelnosti a komplikovanosti vlastnických vztahů při užití zbytkového titulu (future estate) uplatňuje právní řád pravidla zakazující (věčnou) nezczitelnost. Tato pravidla stanoví, že common law vlastnictví je nutno nabýt během života rozhodné osoby nebo nejpozději 21 let po její smrti.¹⁵

V právním systému common law dále existují 2 formy spoluvlastnictví. Podílové spoluvlastnictví odpovídá našemu spoluvlastnictví umožňujícímu samostatné nakládání s podíly. Přírůstkové spoluvlastnictví je založeno na zabránění ekonomickému štěpení majetku tím, že úmrtím spoluvlastníka jeho „podíl“ přirůstá k podílu ostatních spoluvlastníků, aniž by docházelo k převodu (přechodu) vlastnictví (tzv. právo při přežití). Přírůstkové spoluvlastnictví je základní forma vlastnění majetku trustu vykonavateli.

Odlišné formy vlastnictví jsou určující pro interpretaci některých typů trustů a z nich plynoucích oprávnění.

¹⁴ „remainder“

¹⁵ O'Byrne v Davoren[1994] 3IR – Trust shledán neplatným, neboť bylo porušeno pravidlo zakazující věčnou nezczitelnost.

Trust

Původ a vývoj

Právní institut trustu se vyvinul z obligačně-právního středověkého institutu užití¹⁶ ve prospěch třetí osoby, který však původně oproti trustu neměl věcně-právní omezení zcizení. Jednotná definice „trustu“ neexistuje¹⁷, nejčastěji je však citováno¹⁸ Underhillovo pojetí: „Trust je ekvitní obligace zavazující osobu k nakládání s majetkem ve prospěch někoho jiného“¹⁹. Vzhledem ke specifikům jednotlivých forem trustů není tato definice vyčerpávající vzhledem k odlišnostem v úpravě účelových trustů²⁰.

Per definitionem trust má tedy obligačně-právní charakter a nelze mluvit o institutu trustu jako o subjektu, ačkoli některé rysy samostatné právní osobnosti jsou patrné. Jednotlivé strany trustu (settlor - zakladatel, trustee - vykonavatel, beneficiary - oprávněný) naopak právní způsobilost mít musí. Ekvitní původ tohoto institutu dále vymezuje určení právní kultury původu. Je-li jako předmět trustu upraven majetek nebo majetková práva, zřetelně dochází k odlišení od vlastnictví, které samotné nemusí být podstatou existujícího vztahu plynoucího z trustu.

K pochopení trustu je nutno nastínit jeho vývoj od středověkého institutu „užití“ a důvody dalšího rozvoje. Zřizovatel, obvykle vlastník nemovitosti, převedl vlastnické právo na jinou osobu, aby ho vykonávala v jeho prospěch. Tato osoba byla považována dle common law za vlastníka, eo ipso mohla s vlastnictvím libovolně nakládat, zejména věc zcizit a původní vlastník neměl k dispozici žádnou právní ochranu. De facto se jednalo pouze o

¹⁶ „use upon a use“

¹⁷ neexistence definice jednoho ze základních soukromo-právních institutů jenom potvrzuje ono římské „Omnis definitio in iure civile periculosa est. – Iavolenus D 50, 17, 202

¹⁸ např. v publikacích:

- McGhee J.; Snell's Equity – Second Cumulative Supplement to the Thirtieth Edition; Sweet&Maxwell; London; 2000, str. 109
- Pettit P.H.; Equity and the Law of Trusts, 9th Ed.; Butterworths – LexisNexis; Croydon; 2001, str. 25
- Delany H.; Equity and the Law of Trust in Ireland, 3rd Ed.; Round Hall, 2003; str. 53

v judikatuře pak např.: Re Marshall's Will Trusts [1945] 1 Ch 217, 219
Green v. Russell [1959] 2 QB 226, 241

¹⁹ Hayton D.J.; Underhill and Hayton – Law Relating to Trusts and Trustees, 16th Ed.; Butterworths – LexisNexis; 2003, str. 3

²⁰ Pettit P.H.; Equity and the Law of Trusts, 9th Ed.; Butterworths – LexisNexis; Croydon; 2001, str. 25

morální závazek²¹. Ochranu poskytl až Kancléřský soud, který chránil převodce (zakladatele trustu) jako ekvitního vlastníka (oprávněného k prospěchu z vlastnictví).

Na základě common law je vlastníkem nabyvatel (vykonavatel), na základě práva ekvitního jím je převodce nebo určená osoba (oprávněný). Z výše zmíněného vyplývá, že zakladatel mohl být zároveň oprávněným, nebo oprávněným mohla být třetí osoba. Oprávněný však již nemá právo nakládat s vlastnictvím, leč může obligačně-právně disponovat s potenciálním prospěchem (v kontinentální právní kultuře s právem utendi, fruendi). Narozdíl od moderních trustů, středověký institut užití se vztahoval téměř výlučně k nemovitostem a vykonavatel byl jen pasivním držitelem vlastnického titulu, zatímco oprávněný nakládal s věcí jako s vlastní²². Vykonavatel (common law vlastník) byl označován jako „feoffee to uses“ a oprávněný „cestui que use“.

Významnou úpravou se staly zákony o užití z 16. a 17. století, které institut trustu upřesnily a částečně podřadily pod úpravu common law namísto úpravy ekvitní²³. Jejich hlavním účelem bylo zamezení obcházení feudálních povinností vyplývajících z vlastnictví nemovitostí, přesto však institut užití nezakázaly. Stanovily, že v případech, kdy fyzická osoba se stala vlastníkem nemovitosti k (pro) užití ve prospěch třetí fyzické nebo právnické osoby, potom tato třetí osoba byla považována z hlediska práva za vlastníka a oprávněného držitele ve stejném rozsahu, v jakém bylo vlastnictví převedeno²⁴.

Zákony měly omezenou aplikaci. Předně se vztahovaly pouze na převod nemovitostí, v případě věcí movitých nadále platila předchozí úprava. Rozsah byl dále zúžen pouze na převod vlastnictví v širším rozsahu²⁵, nikoli na omezené formy vlastnictví²⁶. Nedotýkal se ani případů, kdy vykonavatelem užití byla právnická osoba, nebo měl-li vykonavatel aktivní povinnost něco konat²⁷.

²¹ Delany H.; *Equity and the Law of Trust in Ireland*, 3rd Ed.; Round Hall, 2003; str. 51

²² Keeton G.W., Sheridan L.A.; *Equity*; Northern Ireland Legal Quarterly; London; 1969; str. 145

²³ Zákon o užití - Statute of Uses - 1535 Velká Británie, 1634 Irsko

²⁴ Statute of Uses (1634), S1 - „...where any person or persons are seised of any land to the use, confidence or trust of any other person or persons or body politic, the latter person shall be deemed and adjudged to be in lawful seisin, estate and possession of the land for the same estate as he had for the use, confidence or trust.“

²⁵ freehold estate

²⁶ leasehold estate

²⁷ Keeton G.W., Sheridan L.A.; *Equity*; Northern Ireland Legal Quarterly; London; 1969; str. 148

Věcná působnost zákona nepokrývala kumulovanou aplikaci institutu užití, tedy pokud oprávněný byl zároveň vykonavatelem pro jiného oprávněného²⁸. Pozdějším výkladem soudy došly k závěru²⁹, že zákon je aplikovatelný pouze na první užití, kdežto jeho věcná působnost se nevztahuje na další užití. Aplikací normy byl fakticky vykonavatel odstraněn, neboť v rozsahu působnosti zákona se vlastníkem stal pouze oprávněný. Následná judikatura došla k závěru, že první oprávněný je common law vlastníkem, kdežto další oprávnění jsou ekvivními vlastníky v určeném rozsahu.

Přínos zákona je spatřován v slovní formulaci nutné ke vzniku moderních trustů, z hlediska institutu užití jeho význam byl zanedbatelný. Bezvýznamností prvního vykonavatele došlo k reformulaci původní formule „pro A k užití pro B“³⁰ na „pro A k užití pro A k užití pro B“ či „pro a k užití A v užití pro B“³¹ (v případě původní formulace řetězení „pro XY k užití pro A k užití pro B“³² osoba XY byla vynechána, neboť ztratila z právního hlediska smysl). Moderní formulace založení explicitního trustu tedy zní „pro a k užití osoby A v trustu pro osobu B“³³, kde osoba A je vykonavatelem trustu a B oprávněným.

Vznik užití, stejně jako některých druhů trustů, bylo implicitně předpokládáno v případě převodů ex gratia. Toto nutně souvisí s koncepcí protiplnění v obligačních vztazích v právním systému common law, jako předpokladu platné smlouvy³⁴. V případě bezúplatných převodů cizí osobě, tedy kdy chybí smluvní protiplnění, vzniká zpětný/implikovaný trust ve prospěch převodce (nabyvatel drží jako vykonavatel trustu ve prospěch převodce, který je zároveň zakladatelem i oprávněným z trustu). Na základě zákona o užití platí vyvratitelná domněnka, že převodce zůstává nadále vlastníkem jak podle common law, tak i podle práva ekvivního. Putativní nabyvatel nezískává nic a stává se pouze vykonavatelem trustu. K vyvrácení této domněnky je nutná formulace bezúplatného převodu ve formě notářského zápisu znějící „pro a k užití osoby X (cizí osoby)“³⁵, projevující vůli převodce převést vlastnictví v rozsahu právního titulu i prospěchu z něj. Zpětné/implicitní trusty však

²⁸ např. převod pro osobu XY, aby užíla ve prospěch osoby ZY, aby užíla ve prospěch ZZ

²⁹ Sambach v Dalston (1634) Toth 188

³⁰ „to A to the use of B“

³¹ „to A to the use of A to the use of B“ nebo „unto and to the use of A to the use of B“

³² „to XY to the use of A to the use of B“

³³ „unto and to the use of A in trust for B“

³⁴ McKendrick E.; Contract Law; Palgrave Macmillan; New York; 2003; str. 77 a násled.

³⁵ „Unto and to the use of X“

v moderním pojetí pokrývají širší oblast aplikace, než na které se vztahuje zmiňovaný zákon.³⁶

Důvodů k oblíbenosti a rozvoji trustů v anglo-americké právní kultuře je mnoho. K jejich pochopení je nutno zdůraznit oddělení formálního vlastnictví od jeho užitku - oprávněný není vlastníkem věci, tudíž není vázán povinnostmi vyplývajícími z vlastnictví, ani není toto putativní vlastnictví dotčeno případnou realizací odpovědnosti či ručení, která by se vztahovala k vlastnictví věci v časový okamžik.

Historicky nejpodstatnější a stále nejvýznamnější byl důvod daňový. Přechod vlastnického práva k nemovitostem děděním v common law byl zatížen zvláštní feudální daní³⁷, v novodobém pohledu obdobě naší dani dědické. Zůstavitel se mohl užitím trustu této veřejnoprávní povinnosti vyhnout tak, že vlastnické právo (dle common law) převedl na třetí osobu (vykonavatele trustu), aby ho držela v jeho prospěch (zřizovatele a zároveň oprávněného z trustu) po dobu jeho života, po jeho smrti ve prospěch dědiců. Tím byla vyloučena změna vlastnictví v common law a docházelo pouze ke změnám v osobě oprávněného (ekvitního vlastnictví).

Oblast vypořádání vlastnictví mezi manželi je další historicky nejstarší formou užití trustu. Původně v common law manželé tvořili právně jedinou osobu, tudíž mezi nimi nebyl možný převod vlastnictví. Užitím trustu převodem na třetí osobu ve prospěch manžela (obvykle ženy) došlo k obejití této právní nemožnosti, stejně jako v případech převodů nemovitostí na ženu, která k tomu nebyla v historii oprávněna. V moderním pojetí manželství a přes právní rovnost pohlaví nadále plní trusty významnou roli. Právní systém common law nezná společné manželské vlastnictví³⁸, tudíž je nutno řešit případy, kdy manžel nabude vlastnické právo (v common law) věci pořízené z prostředků druhého manžela. Trusty jsou i v této oblasti obvyklým instrumentem.

Redundantním se stalo užití trustů nahrazujících přechod vlastnictví po přijetí legislativy o testamentárním nakládání s věcí³⁹. V předcházejícím období toto bylo řešeno

³⁶ např. případy, kdy jsou finanční prostředky svěřeny ke koupi věci třetí osobou pro svěřitele

³⁷ „relief“

³⁸ obvyklé v kontinentální Evropě, např. v ČR „společné jmění manželů“

³⁹ např. v Irsku – 1634 zákon o závětech (Statute of Wills (Ireland) Act 1634)

převodem na třetí osobu v trustu, aby držela vlastnictví věci ve prospěch převodce a po té pro osoby jím určené a tak dále.

V jistém ohledu lze spatřovat podobnost s kontinentálními věcnými břemeny k nemovitostem, leč institut trustu (resp. užití) je znatelně širší, zejména pokrývá též věci movité a jiné majetkové hodnoty a k jeho založení v některých případech postačí jednorázové konání. Vykonavatel trustu je oproti věcně-právním břemenům povinen též k facere.

Trusty – obecná část

Již bylo řečeno, že trusty jsou ekvitní obligací zavazujícího vykonavatele nakládat s vlastněnou věcí (common law) ve prospěch oprávněných, z nichž kterýkoli může tuto povinnost právně vynucovat. Trusty lze klasifikovat dle různých kritérií, v literatuře⁴⁰ se obvykle užívá dělení uvedené níže.

Podle osoby oprávněného dělíme trusty na *veřejnoprávní (dobročinné)*, jejichž podmínky vzniku jsou úzce určeny, zejména s ohledem na veřejný prospěch. Jejich plnění je vynucováno veřejným žalobcem⁴¹ a jsou s nimi spjaty daňové výhody (zejména daně z příjmů). Tyto trusty nejsou vázány na určitost oprávněného, jinak základní podmínku existence platného trustu⁴². Někdy se v této souvislosti mluví též o širší skupině *účelových trustů*, založených k naplnění konkrétního účelu, z nichž jsou právně vynutitelné zásadně jen dobročinné trusty. *Soukromoprávní* trusty jsou zakládány ve prospěch určité osoby nebo skupiny osob, eo ipso jejich určitost nebo určitelnost je základní podmínkou platnosti.

Podle způsobu vzniku, hovoříme o *explicitních* trustech, pokud jsou vytvořeny úmyslně inter vivos nebo mortis causa, splňují nutné formality, obsahují tzv. 3 určitosti (esenciální prvky) a vlastnictví je převedeno na vykonavatele (trust je plně konstituován). Vzhledem k obligačně-právnímu charakteru trustů se vyskytují nejčastěji. Z explicitních trustů se vyděluje kategorie *skrytých trustů*, z jejichž zřizovatelského aktu není zjevná osoba oprávněného, případně existence trustu. *Zpětné* neboli *implikované* trusty vznikají v případech, kdy zřizovatel se stává oprávněným sám (jeho dědici či právní nástupci) tím, že určité okolnosti vyvolají navrácení prospěchu (ekvitní vlastnictví) z převedeného právního vlastnictví (common law vlastnictví). Tyto trusty se dále dělí na *automatické a domněné, vykonstruované* trusty bývají traktovány odděleně nebo v rámci této kategorie. Podrobněji se jim věnuje tato práce v samostatných kapitolách, pro ucelenost obecného chápání trustů je však nutno nastínit jejich podstatu již nyní.

⁴⁰ Hayton D.J.; Underhill and Hayton – Law Relating to Trusts and Trustees, 16th Ed.; Butterworths – LexisNexis; 2003

McGhee J.; Snell's Equity – Second Cumulative Supplement to the Thirtieth Edition; Sweet&Maxwell; London; 2000

Penner J.E.; The Law of Trusts, 4th Ed.; Butterworths – LexisNexis UK; London; 2004

⁴¹ Attorney General – zhruba Státní zástupce v právním řádu ČR

⁴² Morice v Bishop of Durham (1804) 9 Ves 399

Automatické zpětné (implicitní) trusty vznikají bez ohledu na vůli zřizovatele jako způsob řešení opomenutí (nedostatku) při zřizování trustu.

Domněnečné zpětné (implicitní) trusty vznikají jako domněnka o vůli zřizovatele (převodce či dárce vlastnického práva). Do této skupiny trustů patří jednak výše pojednané bezúplatné převody vlastnictví ve prospěch cizí osoby, dále trusty související s vynaložením prostředků ke koupi věci jinou osobou (věc je ve výlučném právním vlastnictví osoby, které jiná osoba přispěla k jejímu pořízení)⁴³. Základem této kategorie trustů je vyvratitelná právní domněnka o vůli zřizovatele trustu.

Vykonstruované trusty, někdy též řazené do širšího rámce zpětných (implicitních) trustů, jsou založeny ex lege jako právní důsledek určité právní skutečnosti. Vznikají bez ohledu na vůli zřizovatele, často v jejím zřejmém rozporu za účelem dosažení spravedlnosti. Zejména se jedná o případy možného zneužití zvláštního postavení nebo porušení zvláštního vztahu důvěry či tajemství.⁴⁴

Z hlediska pravomoci vykonavatele trustu k dělení zisku mezi oprávněné lze hovořit o *fixních* trustech, kde každý oprávněný má nárok na konkrétní díl nebo přesný podíl majetku trustu⁴⁵. O *diskrečních*⁴⁶ trustech hovoříme, pokud vykonavatel trustu má právo určit výši dílu nebo podílu mezi oprávněnými. Konkrétní oprávněný nemusí získat nic, pokud tak rozhodne vykonavatel, neboť k majetku nemá žádný právní titul. Užití diskrečního trustu upadá, neboť již nepožívá daňových výhod; přesto je vhodný tam, kde je nutno přihlížet ke změně okolností.

Trusty, které se zřízením stanou nezrušitelné projevem vůle zřizovatele, jsou *neodvolatelné trusty* a v praxi převládají. S *odvolatelnými trusty* nebývají spojeny daňové výhody a na zřizovatele takového trustu se hledí nadále jako na vlastníka vloženého majetku.

⁴³ tyto trusty jsou občas nazývány „zpětné (implicitní) trusty z nákladů na pořízení“

⁴⁴ v obchodně-právních vztazích to může být např. zisk orgánu oprávněného jednat za společnost ze smluv společnosti; v občansko-právních vztazích může být takto řešen odlišný okamžik naplnění titulu a modu při převodu nemovitosti (časový rozpor mezi podpisem smlouvy a návrhem na vklad do katastru nemovitosti)

⁴⁵ např. nemovitost pro a k užití vykonavatele v trustu pro oprávněné X, Y, Z rovným dílem

⁴⁶ např. 1,000,000 Kč pro a k užití vykonavatele trustu, aby rozdělil způsobem a ve výši dle svého uvážení mezi oprávněné X, Y, Z

Trusty a obdobné právní instituty

Před detailním výkladem jednotlivých druhů trustů je vhodné porovnat samotný právní institut s jím obdobnými v rámci stejné právní kultury.

Nejbližší obdobu je možno shledávat s obligacemi (smlouvami), které však oproti trustům nemají věcně-právní charakter v ekvitrním právu. Obligace má obvykle dvě strany, kdežto trust je vztahem trojstranným, ačkoli v případech shody v osobě zřizovatele a oprávněného se osoby na dvou stranách kryjí. Se značnou mírou vulgarizace by bylo možno mluvit o obligacích in favorem tertii, nutno však upozornit na nemožnost vynucení takovéto smlouvy třetí stranou v právním systému common law díky doktríně smluvního společenství⁴⁷. Toto jsou nejpatrnější odlišnosti trustů od smluv.

Zastoupení je nutno prozkoumat z hlediska jeho druhů - přímého a nepřímého. Při přímém zastoupení jedná zástupce jménem a na příkaz zastoupeného, práva a povinnosti nabývá přímo zastoupený. Nedochozí ke změně vlastnického práva, zastoupený jedná navenek zjevně prostřednictvím zastoupeného. V případě trustu dochází k převodu vlastnického práva na vykonavatele, ten není vázán instrukcemi oprávněného, nýbrž jen podmínkami založeného trustu. Nepřímý zástupce jedná vlastním jménem na příkaz a účet zastoupeného. Z právního úkonu zástupce vznikají právní následky zástupci a zároveň povinnost převést je na zastoupeného. Oproti trustu zde vzniká povinnost jednat podle instrukcí zastoupeného, dále převést na zastoupeného veškeré následky jednání, tedy i vlastnictví. Zastoupení je koncipováno oproti trustu jako relativně krátkodobý institut.

Institut práva rozdělení v právní kultuře common law reprezentuje právo nabyvatele rozdělit majetek ve prospěch třetích osob. U diskrečních trustů je oproti tomuto právu povinnost rozdělit majetek trustu, ale ve výši zvolené vykonavatelem.

V právním systému common law se po úmrtí zůstavitele stává vlastníkem veškerého majetku správce dědictví určený zůstavitelem, není-li jej, potom určený soudem. Jedná se o odlišnou koncepci řešení problému hereditas iacens. Po určení dědických podílů a vypořádání

⁴⁷ McKendrick E.; Contract Law; Palgrave Macmillan; New York; 2003; str. 138 a násl

dědictví převádí správce vlastnické podíly na jednotlivé dědice. Často je však dědictví převedeno zůstavitelem v závěti na správce ve formě trustu, čímž je zabráněno ekonomickému rozpadu funkčního celku. V takovémto případě se správce dědictví stává vykonavatelem trustu ve prospěch dědiců (oprávněných) dle výše jejich dědických podílů. De facto dědici získávají jako oprávnění pouze užitky (přírůstky).

Typy trustů

1) *Explicitní trust*

Předpokladem úmyslného založení trustu, tedy nejobvyklejšího způsobu jejich vzniku, je splnění předpokladů – dodržení formálního postupu, obsažení tří určitostí (předmětu, subjektu a vůle) v zřizovatelském prohlášení (aktu) a trust musí být plně konstituován.

Formální předpoklady upravují zejména zákony týkající se nakládání s majetkem *inter vivos*⁴⁸ a *mortis causa*⁴⁹.

V případech úmyslného zřízení trustu *inter vivos* je odlišné nakládání s věcmi nemovitými a jiným majetkem, což vyplývá z charakteru právní úpravy zákona, jehož věcná působnost pokrývá zcizování nemovitostí. Je-li předmětem majetku trustu věc movitá nebo jiný majetek, trust může být založen zcela neformálně i v ústní formě. Dostačující je prohlášení zřizovatele trustu, že nadále bude určitý svůj majetek držet v trustu jako vykonavatel pro oprávněného nebo prohlášení o převodu určitého majetku na vykonavatele, aby jej držel v trustu pro oprávněného, kterým může být též zřizovatel.

Stane-li se majetkem explicitního trustu nemovitost, potom zřizovatelský projev vůle musí být dokazatelný v písemné formě a podepsaný osobou způsobilou ke zřízení trustu⁵⁰.

Obecným pravidlem pro nesplnění formálních předpokladů je nevynutitelnost trustu oprávněným, nikoli jeho nulita, tudíž plnění z takového trustu není na straně oprávněného bezdůvodným obohacením.

Podmínky zřízení trustu *mortis causa* jsou shodné pro věci nemovité a jiný majetek. Předpokladem je splnění náležitostí platné závěti stanovené zákonem⁵¹. Závěť (zřízení trustu) musí mít písemnou formu, být podepsána zůstavitelem za svědectví dvou svědků ve stejný okamžik (nebo za stejných podmínek podpis uznat za vlastní). Ekvitní zásada nemožnosti užití práva k podvodu se stala základem pro vynucení skrytých trustů. Trust je platný přes

⁴⁸ Statute of Fraud (Ireland) Act 1695

⁴⁹ Succession Act (Ireland) 1965

⁵⁰ S4 Statute of Fraud (Ireland) Act 1695

⁵¹ S78 Succession Act 1965

nesplnění zákonných předpokladů nebo přes chybějící osobu oprávněného v textu závěti, pokud by se jinak dosáhlo podvodu.

Zákon⁵² dále upřesňuje formální náležitosti nakládání s oprávněním z trustu, které je samostatně převoditelné. Dispozice s oprávněním musí mít písemnou formu a podepsané osobou převodce nebo musí být součástí platné závěti.

Tři určitosti neboli esenciální prvky trustu jsou základní podmínkou platnosti trustu. Absence určitého prvku má odlišné právní důsledky a bude prozkoumána níže. Obecně má však tato skutečnost vliv na charakter trustu a případnou odlišnost od původně zamýšleného. Výčet esenciálních prvků je výsledkem judikatury⁵³, jedná se o specifikaci úmyslu, předmětu (majetku) a subjektu (oprávněného).

Určitost úmyslu musí být patrná ze zřizovatelského aktu, ačkoli slovo „trust“ se nemusí explicitně vyskytovat, pouhé vyjádření přání nebo víry, že nabyvatel majetku s ním bude nakládat určitým způsobem není dostatečné. Darování majetku následované slovy, která jsou nedostatečná k založení trustu, vedou k jeho nulitě a jednání je považováno za darovací smlouvu⁵⁴ (putativní vykonavatel trustu je obdarovaným).

Určitost předmětu je předpokladem vymezení majetku, který se stane majetkem v trustu. V případě neurčitosti předmětu převodu není trust zřízen. V případě neurčitosti části darovaného majetku, jenž má být držen v trustu, nabyvatel majetku se stává obdarovaným (jednání je považováno za darování)⁵⁵. Na druhou stranu platnost trustu není dotčena, pokud vykonavatel je nadán diskreční pravomocí k určení předmětu trustu nebo výše podílů jednotlivých oprávněných (diskreční trust)⁵⁶. Je-li předmětem trustu věc movitá tvořící

⁵² S6 Statute of Fraud 1695

⁵³ Knight v Knight (1840) Beav. 148, v Irsku Chambers v Fahy [1931] IR 17

⁵⁴ např. „10mil. Kč pro pana Nováka a doufám, že z toho bude podporovat moji rodinu“ vede k darování panu Novákovi

⁵⁵ Palmer v Simmonds (1854) 2 Drew 221 – Majetek trustu vymezený jako „většina mého majetku“

Re Jones [1898] 1 Ch 438 – Majetek držený v trustu byl vymezen z darovaného majetku jako „taková část majetku, kterou neprodala nebo jinak nezcičila“. Vzhledem k neurčitosti majetku určeného k držení v trustu, trust nevznikl a vlastnictví bylo nabyto bez omezení.

⁵⁶ Re Golay's Will Trust [1965] 1 WLR 969 – Závěť nařizovala správci dědictví umožnit oprávněnému užítí jednoho z více bytů zůstavitele a poskytovat mu přiměřený příjem z ostatního majetku zůstavitele. Bylo shledáno, že byt může určit správce dle své vůle, přiměřený příjem se odvozuje od předchozího životního standardu oprávněného. Jedná se o platný diskreční trust.

součástí určité skupiny předmětů, potom musí být samostatně určena a separována⁵⁷. Výjimkou z povinnosti separovat majetek je trust, jehož předmětem je nehmotný majetek, např. podíl (akcie) na obchodní společnosti⁵⁸. Dostatečným určením předmětu trustu je specifikace počtu akcií konkrétní společnosti.

Určitost oprávněného je předpokladem naplnění úmyslu zřizovatele při zakládání trustu ve prospěch třetí osoby. Její absence nebo nejednoznačnost má za následek, že vykonavatel trustu drží majetek, namísto ve prospěch zřizovatelem zamýšleného oprávněného, ve prospěch zřizovatele (jeho dědice či právního nástupce) ve formě zpětného (implicitního) trustu.

Za určitých okolností může nastat pochybnost o určitelnosti oprávněného, pokud je jeho pobyt neznámý nebo není určitelné, zda nezemřel nebo nezanikl. Tato neurčitelnost však nezpůsobuje neplatnost trustu a je řešena dvěma způsoby. Je-li pravděpodobné, že se osoba oprávněného objeví (je živá), potom je jeho podíl plynoucí z majetku v trustu ukládán na zvláštní účet. Druhou možností je postupovat takovým způsobem, jakoby byl oprávněný mrtev (oprávněnými mohou být jeho potomci, ale i jiné osoby v závislosti na konstrukci trustu)⁵⁹. V případě návratu, oprávněný může užít soudní příkaz („Benjamin order“⁶⁰) a domáhat se na těch, kteří získali plnění navrácení majetku i v případě, že byl již konvertován v jiný. Vykonavatel trustu není odpovědný navrácenému oprávněnému, nezdaří-li se mu vyhledat nabytý majetek nebo získat zpět poskytnutá plnění. Jedná se o ekviventní zásadu obdobnou římskoprávnímu *vigilantibus iura*.

Pojmová neurčitelnost oprávněného vyplývající *ex ante* přímo ze zřizovatelského aktu způsobuje neplatnost trustu, případně konverzi v automatický zpětný trust ve prospěch zřizovatele. Pojmová určitelnost je vyžadována u fixních i diskrečních trustů, nelze tedy trust považovat za perfektní jen z důvodu, že pojmově neurčitěmu oprávněnému na základě své vůle nemusí vykonavatel přiřknout žádný prospěch.

⁵⁷ Re London Wine Co. Ltd – Majetkem trustu byl určitý počet lahví z vinotéky.

⁵⁸ Hunter v Moss [1993] 1 WLR

⁵⁹ např. pokud je délka vyplácení příjmu z trustu vázána na život oprávněného, potom nastupuje osoba, které je oprávněna po jeho smrti (možný zpětný trust)

⁶⁰ Re Benjamin [1902] 1 Ch – Podmínkou je uplynutí lhůty 7 let.

Komplikace s pojmovou určitostí nastávají v případech, kdy je oprávněným určitá skupina osob. Zřizovatelský akt definující skupinu osob musí mít přesné vymezení tak, aby principiálně bylo možno určit⁶¹ zda určitá osoba patří nebo nepatří do skupiny oprávněných.

Pojmová neurčitost může být zhojena⁶² ustanovením odkazujícím na názor třetí osoby k dodatečnému upřesnění⁶³. Výjimečně je postačující potenciální určitelnost, pokud je určitá alespoň jedna osoba a ostatní oprávnění jsou neurčitelní, je-li trust založen podmíněčně⁶⁴.

Určitelnost faktického výčtu osob spadající mezi oprávněné je pojímána odlišně ve Velké Británii a v Irsku. Jedná se o to, zda je nutno vytvořit kompletní výčet oprávněných (jmenný list). Rozhodující je existence vnějších skutečností (mimo samotný zakladatelský akt)⁶⁵.

Irský právní systém vyžaduje určitost pojmovou i výčtu⁶⁶. Ve Velké Británii jsou z tohoto hlediska odlišovány fixní a diskreční trusty. Pro platnost fixních trustů je vyžadována určitost pojmová i určitost výčtu oprávněných bez ohledu na výši podílů. Oproti tomu pro diskreční trusty je nutná pouze pojmová určitost oprávněných – postačí tedy možnost určení, zda konkrétní osoba je oprávněnou z trustu. Výčet všech oprávněných z trustu není nutný, neboť záleží na vůli vykonavatele, zda konkrétnímu oprávněnému bude z trustu plněno. Původní postoj⁶⁷ soudů vyžadoval též určitost výčtu odůvodněný potřebou vykonavatele trustu znát všechny oprávněné pro realizaci rozhodnutí a to tím spíše, pokud trust měl být vykonán rozhodnutím soudu (zejména pro nečinnost vykonavatele). Sněmovna Lordů však později tento přístup změnila⁶⁸ s odůvodnění, že u diskrečních trustů neměl zřizovatel v úmyslu rovné dělení mezi oprávněné, tudíž vykonavatel je nemusí znát všechny, pokud je zachována skupina osob.

⁶¹ např. „dceřiné společnosti konkrétní společnosti“, „zaměstnanci konkrétní společnosti“, „potomci určité osoby“, „příbuzní v řadě pobočné určité osoby“

⁶² Re Leek [1969] 1 Ch

⁶³ např. oprávněný určený jako „mým dobrým přátelům podle názoru třetí osoby“, „společnosti s nejlepším přístupem k drobným akcionářům podle názoru třetí osoby“.

⁶⁴ Re Barlow's Wills Trust [1979] 1 WLR – Zůstavitelka instruoval správce dědictví (podmínečně vykonavatele trustu), aby umožnil „jakémukoli členovi její rodiny nebo jejím přátelům umožnil koupi jejích obrazů se slevou“ (podmínečně oprávnění). Pojmová neurčitost „přátel“ byla zhojena podmíněnou existencí trustu a určitelností členů rodiny.

⁶⁵ např. důkaz ve formě existence seznamu (zaměstnanců, závislých společností apod.)

⁶⁶ Re Parker [1966] IR 308 (Killroy v Parker)

⁶⁷ IRC v Broadway Cottages Trust [1955] Ch 50

⁶⁸ McPhail v Doulton [1971] AC 424 (Re Baden's Deed Trust no. 1) - Oprávněný byl určen jako „zaměstnanci a bývalí zaměstnanci a jejich příbuzní a osoby na nich závislé“.

Podmínkou určitelnosti oprávněného je spravovatelnost trustu. „Kde definice oprávněných z trustu je bezmezně široká, netvoří nic jako skupinu“⁶⁹ oprávněných. Příliš široká skupina⁷⁰ oprávněných by činila trust nespravovatelným⁷¹, ačkoli by jinak trust byl výčtově určitý (bylo možné sestavit kompletní seznam oprávněných).

Rozmarnost v určení oprávněných způsobuje neplatnost trustu. Jedná se o zcela nahodilé⁷² nebo absurdní konstituování skupiny oprávněných neumožňující vykonavateli řádně trust spravovat nebo soudně vykonat.

Konstituování trustu jako podmínka platnosti znamená převod majetku ve prospěch vykonavatele. Zřizovatel jen musí provést veškeré potřebné kroky k převodu podle povahy majetku zahrnutého do zřizovacího aktu⁷³. Výjimku tvoří situace, kdy zakladatel učinil veškeré kroky k převodu, které byly v jeho možnostech, a přesto nemůže zajistit dodržení formálních požadavků převodu. Trust přesto bude považovaný za zřízený⁷⁴.

Podle zásad ekvinitního práva neúplně zřízený trust (stejně jako vada v aktu darování) nebude zhojen⁷⁵, pokud se nejedná o výjimky donatio mortis causa, vyloučení žalobního nároku k vlastnictví nemovitosti nebo pravidla stanoveného v případě Strong v Bird⁷⁶.

Toto pravidlo stanoví, že dispozice (dar) se stane platným, pokud se během života stane dárce vlastníkem věci z hlediska práva common law. Původní úmysl dárce je realizovaný, pokud tato vůle trvá⁷⁷ až do okamžiku smrti. Pravidlo je aplikovatelné též v případech, kdy se obdarovaný stává vlastníkem jako správce dědictví⁷⁸. Oproti tomu pouze vůle obdarovat v budoucnu je nedostatečná a není zhojena⁷⁹.

⁶⁹ Lord Wilberforce; McPhail v Doulton [1971] AC 424 (Re Baden's Deed Trust no. 1)

⁷⁰ např. „všichni občané ČR“

⁷¹ R v District Auditor ex. P West Yorkshire Metropolitan Country Council (1986) 26 RVR 24 –Celkem 2,5 milionu potenciálních oprávněných.

⁷² Re Manistry's Settlement Trusts [1975] Ch 17

⁷³ Milroy v Lord [1862] 4 DeGF&J

⁷⁴ Re Rose [1952] Ch 499

⁷⁵ Mascall v Mascall (1984) 50 P&CR

⁷⁶ Strong v Bird (1874) LR 18 Eq 315

⁷⁷ Re Wale [1956] 1 WLR; Re Rallis's Will Trusts [1964] Ch

⁷⁸ Re James [1935] Ch

⁷⁹ Re Wilson [1933] IR 729

2) Skrytý trust

Skryté trusty (secret trusts) se dělí na plně a částečně skryté podtypy. Tento druh trustů vznikající obvykle závětí má mnoho důvodů popularity a zároveň však existuje řada problémů s jeho vynucováním.

Plně skrytý trust lze připodobnit skupině vykonstruovaných trustů, neboť k jejich vzniku není třeba splnění formálních náležitostí, kdežto částečně skrytý trust je s jistými odlišnostmi explicitním.

Plně skrytý trust vzniká převodem majetku na vykonavatele trustu, aniž by v listině, jež je titulem tohoto převodu, byl trust zmíněn. Úkon se zdánlivě jeví jako absolutní majetkový převod, ale ve skutečnosti je majetek držen v trustu pro oprávněného.

Zdánlivý převod a plně skrytý trust umožňuje zakrýt osobu oprávněnou z majetku zejména za okolností, kdy je listina zakládající převod veřejně přístupná nebo podléhá zvláštnímu přezkumu⁸⁰. Plně skryté trusty ve prospěch zřizovatele zdánlivě připomínají zpětné trusty, ty se však odlišují absencí vůle při jejich založení. Skryté trusty mohou být užity při nakládání s jakýmkoli majetkem (např. cennými papíry) a založeny projevem vůle za života převodce. V některých případech ovládaní obchodních společností tedy nemusí být rozhodující vlastnické právo k účastnickým cenným papírům.

Neuvedení oprávněné osoby, formální nedostatky pro zřízení trustu mortis causa a možnost jeho vynucení historicky vyřešil soudní výklad: „nabyvatel ze závěti za takovýchto okolností se mění ve vykonavatele trustu na základě principu, že osoba nemůže mít zisk ze svého podvodného jednání“⁸¹.

Podmínkami vzniku⁸² skrytého trustu je vůle, komunikace a akceptace. Převodce musí mít vůli skrytý trust založit, toto *komunikovat*⁸³ potenciálnímu vykonavateli trustu, jež

⁸⁰ např. závěť je v právním řádu common law veřejný dokument prozkoumávaný soudem (probate office)

⁸¹ Lord Westbury; McCormick v Grogan (1869)LR 4 HL 82

⁸² Blackwell v Blackwell [1929] AC 318

⁸³ Brown v Pouran [1995] 1 NZLR 352 – absence komunikace úmyslu (vůči nabyvateli) zřídit skrytý trust vede ke skutečnosti, že akt je vykládán pouze jazykově, tak jak je sepsán

obvykle konkludentně⁸⁴ akceptuje spravovat majetek ve prospěch oprávněného. Důkazní břemeno nese oprávněný tak, jak je to obvyklé v soukromoprávních sporech⁸⁵.

Komunikace úmyslu však musí nastat za života (existence) zřizovatele⁸⁶. V případě podílového spoluvlastnictví je předmětem trustu podíl u těch nabyvatelů, kterým byl úmysl komunikován. Při přírůstkovém spoluvlastnictví jsou trustem vázáni všichni spoluvlastníci, pokud k akceptaci došlo před podpisem (resp. dokončením) poslední vůle; pozdější akceptací jsou vázáni jen ti, kteří trust akceptovali.

Částečně skrytý trust vylučuje pochybnosti o existenci trustu tím, že explicitně uvádí nabyvatele jako vykonavatele trustu, ale osoba oprávněného a podmínky výkonu nejsou zmíněny, neboť jsou sděleny v samostatném aktu zřizovatele.⁸⁷

Původně nebyly tyto trusty soudně vynutitelné, neboť vzhledem k explicitnímu trustu nemohlo dojít k podvodu (bezdůvodnému obohacení)⁸⁸. Oproti explicitním trustům však chyběly formální náležitosti založení, eo ipso nebyl důvod k jejich vynucení. Teprve recentní přístup vzniku trustu nezávisle na aktu převodu⁸⁹ (obvykle závěti) umožnil jejich uznání. Zatímco akt převodu vlastnictví musí splňovat formální náležitosti, prohlášení trustu je komunikováno a akceptováno mimo tento akt⁹⁰ bez požadavku na splnění stejných náležitostí.⁹¹ Nesdělí-li však zřizovatel oprávněného nebo není-li dostatečně určitý, drží nabyvatel majetek ve zpětném (implikovaném) trustu ve prospěch zřizovatele. Jediným významem aktu převodu majetku je plné konstituování trustu (převod ve prospěch vykonavatele).

⁸⁴ French v French [1902] 1 IR 172 – jakmile je prokázána komunikace, lze dovodit akceptaci z mlčení (mlčení má v tomto případě charakter konkludentního úkonu)

⁸⁵ Re Snowden [1979] 2 All ER

⁸⁶ Re Keen [1937] Ch 236 – Zůstavitel přenechal za života nabyvateli ze závěti obálku s přesnými instrukcemi pro výkon trustu s tím, že měla být otevřena až po jeho smrti. Obecné srozumění s výkonem trustu bylo shledáno dostatečným.

Re Watters Will Trusts (1928) 62 ILTR – Obálka s instrukcemi nalezená po smrti zůstavitele je nedostatečnou komunikací.

⁸⁷ např. „pro a k užití osoby XY, aby držela v trustu za podmínek a pro osoby, jak byla instruována“

⁸⁸ Chatterton; Riordan v Banon (1867) IR – Za důvod vynutitelnosti trustu považuje zachování vůle zřizovatele, nikoli zabránění bezdůvodného obohacení.

⁸⁹ Blackwell v Blackwell [1929] AC 318

⁹⁰ „inkorporace odkazem“

⁹¹ např. zatímco k převodu vlastnictví bude nutná písemná forma, sdělení a akceptace trustu může být ústní

Podmínkou existence tohoto subtypu trustu je úmysl, jeho komunikace a akceptace vykonavatelem. Narozdíl od plně skrytých trustů (kdy je možno vůli komunikovat kdykoli za života), u částečně skrytých trustů je nutná komunikace podmínek trustu a oprávněného při nebo před podpisem⁹² (resp. dokončením) závěti. Irský přístup je shodný s plně skrytými trusty⁹³, umožňující komunikaci kdykoli za života zřizovatele.

Plně skryté trusty jsou často zakládány laiky bez právní pomoci⁹⁴, aniž by osoby znaly potřebné právní náležitosti. Z těchto důvodů nemusí být komunikace posuzována striktně. Oproti tomu u částečně skrytých trustů se předpokládá vyšší právní povědomí nebo právní konzultace.⁹⁵

Vznik trustu mimo akt převodu má právní konsekvence. Dar (oprávnění z trustu) formou skrytého trustu nemůže požívat daňové výhody⁹⁶, relevantní je osoba nabyvatele vlastnického práva. Zákon⁹⁷ zakazuje svědkovi závěti a jeho manželce mít majetkový prospěch ze závěti, tím však není vyloučen prospěch ze skrytého trustu, z něhož budou oprávnění⁹⁸. Závěť též zůstává platnou, pokud její svědek z ní nabytý majetek získává k vykonávání částečně skrytého trustu. Zemře-li nebo zanikne-li vykonavatel dříve⁹⁹, než je trust konstituován, trust nevznikne, není-li určen jiný vykonavatel. Zemře-li nebo zanikne-li oprávněný dříve¹⁰⁰, než je trust konstituován, vykonavatel bude držet majetek ve zpětném (implikovaném)¹⁰¹ trustu ve prospěch jeho dědiců nebo právních nástupců.

3) Zpětný (implikovaný) trust

Zpětný (implikovaný) trust vzniká jako právní fikce nebo domněnka o vůli zřizovatele. Oprávnění z trustu je automaticky ex lege převedeno nebo spočívá v zřizovateli trustu. Nelze jej tedy založit explicitně jako projev vůle.

⁹² Re Keen [1937] Ch 236

⁹³ Prendiville v Prendiville [1995] 2 ILRM

⁹⁴ Re Bateman's Will Trusts [1970] 1 WLR

⁹⁵ Wilde; Secret and semi-secret Trust; Conveyancing and Property Lawyer 366 (English); 1995

⁹⁶ Cullen v Attorney General (1866) LR

⁹⁷ S82 Succession Act (1985)

⁹⁸ O'Brien v Condon [1905] IR

⁹⁹ Re Maddock [1902] 2 Ch

¹⁰⁰ Re Gardner no. 2 [1923] 2 Ch – Rozhodnutí bylo kritizováno právními teoretiky, neboť umožňovalo nabytí podíl na oprávnění z trustu jen dědicům, kteří žili v době komunikace podmínek trustu. Vzhledem ke skutečnosti, že v době smrti není ještě trust konstituován (tedy neexistuje), je vhodnější užití zpětného (implikovaného) trustu, než dědického práva.

¹⁰¹ Skrytý trust nemůže vzniknout, neboť v době smrti (zániku) oprávněného v jeho prospěch vykonavatel nadržel žádný majetek.

Zpětný trust má dvě základní formy¹⁰² 1) automatický zpětný trust a 2) domněněčný zpětný trust.

AUTOMATICKÝ ZPĚTNÝ TRUST

Automatic resulting trust vzniká jako důsledek neplatného nebo neúplného nakládání s majetkovým právem. Nemůže být vyvrácen důkazem o úmyslu zřizovatele, neboť ten je pro vznik tohoto trustu irelevantní. Právo přichází s fikcí, že z trustu je zpětně oprávněný zřizovatel.

Jedná se o případy, kdy zakladatel: 1) nenaloží s majetkem absolutně (v celém rozsahu), 2) opomene určitou eventualitu v zakladatelské listině¹⁰³, 3) chybně založí trust, 4) zanikne sdružení nebo spolek, 5) jsou užity účelové prostředky.

V celém rozsahu (absolutně) nenaloží zřizovatel s majetkem, pokud např. oprávnění z trustu je limitováno na délku života oprávněného¹⁰⁴. Oprávněná osoba získá limitované oprávnění na délku jejího života. Po úmrtí oprávněného je oprávnění z trustu automaticky převedeno na zřizovatele (a jeho dědice nebo právní nástupce). Obdobnou situací je trust zřízený jako prostředek cílené podpory, obvykle vzdělávání. V těchto případech se však automatický zpětný trust nevyužívá a případný zbytek prostředků po naplnění účelu trustu je považován za dar oprávněnému.¹⁰⁵ Pokud však oprávněný zemře, vzniká automatický zpětný trust. Obdobně, pokud zanikne účel zvláštního fondu, jeho přispěvatelé se stávají oprávněnými¹⁰⁶.

¹⁰² Re Vandervell's Trusts (no. 2) [1974] Ch 269

¹⁰³ Re Cochrane [1955] Ch – Trust zřízený oběma manželi v koakviziční smlouvě zněl ve prospěch manželky, dokud bude s ním, pokud zemře nebo ho opustí, pak ve prospěch manžela po dobu jeho života, po smrti obou, ve prospěch jejich dětí. Manželka jej opustila a přežila jeho smrt, na což zřizovatelský akt nepamatoval, tudíž majetek byl držen ve formě zpětného trustu ve prospěch manželky až do její smrti.

¹⁰⁴ např. „pro a k užití osoby XY v trustu pro osobu ZY po její život“ („to and to the use of XY on trust for ZY for life“)

¹⁰⁵ Re Andrew's Trust [1905] 2 Ch 48 – Trust zřízený k financování vzdělání dětí (několika). Po dovršení jejich vzdělání bylo rozhodnuto, že zbytek finančních prostředků má být mezi ně rozdělen jako dar.

Wood; Re Sanderson's Trusts (1857) 3 K&J 497 – „Je-li dán dar a je mu přiřknut zvláštní účel, soud bude považovat dar za absolutní a účel jako jeho motiv.“

Re Osoba [1978] 1 WLR – Trust zřízený pro financování vzdělání dcery až do univerzitního stupně a pro podporu zřizovatelovy matky, která však zemřela před dovršením vzdělání dcery. Po dokončení studia bylo rozhodnuto, že zbytek finančních prostředků obdrží dcera a automatický zpětný trust nevznikne.

¹⁰⁶ Re Trusts of the Abbott Fund [1900] 2 Ch 326

Je-li trust zřizován chybně opomenutím některé jeho náležitosti (viz. výše – tři určitosti)¹⁰⁷ nebo při nedostatku částečně skrytého trustu, vzniká automatický zpětný trust.

Kontroverzní judikatura řeší otázku neplatnosti účelových dobročinných trustů a přebytek prostředků při naplnění jejich účelu¹⁰⁸. Recentní výklad směřuje k aplikaci zákona o nadacích¹⁰⁹. Dary ve prospěch dobročinných účelů (trustů), které se neklasifikují jako dobročinné¹¹⁰ nebo je účel již naplněn a zároveň byly prostředky získány od velkého množství dárců nebo anonymních dárců (zřizovatelů trustu), potom mohou být rozhodnutím soudu užity pro jiné dobročinné účely¹¹¹.

Chybné prohlášení trustu neobsahující jeho podmínky nebo neurčitost oprávněného vede ke vzniku automatického zpětného trustu, ačkoli vůle zřizovatele putativního trustu je prokazatelně odlišná.¹¹² Neurčitost se může zhojit výkonem např. opčního práva¹¹³, pokud takovýto výkon ujasní podmínky trustu a povede k převodu jak právního (common law), tak i ekvitního vlastnictví (oprávnění). Zhojením zaniká automatický zpětný trust v okamžiku vzniku zamýšleného trustu.

¹⁰⁷ Essery v Cowlard (1884) 26 Ch.D. 191 – Trust zřízený ve prospěch zřizovatelky, nastávajícího manžela a jimi zplozených dětí byl neplatný vzhledem k neuskutečnění svatby. Konvertoval se v automatický zpětný trust v její prospěch.

¹⁰⁸ Re Gillingham Bus Disaster Fund [1958] Ch 300– Účelový charitativní trust ve prospěch účastníků autobusové nehody, pro podporu zraněných a vybudování pamětníku zemřelých. Zbytek prostředků měl být podle rozhodnutí držen ve formě automatického zpětného trustu ve prospěch přispěvatelů (zřizovatelů). Rozhodnutí bylo kritizováno pro svoji neaplikovatelnost a rozpor s určitostí oprávněného (příliš mnoho přispěvatelů a někteří z nich anonymní).

Re West Sussex Cistabulary's Widows, children and benevolent (1930) Fund Trusts [1971] Ch 1 – Anonymní dary ve prospěch charitativního trustu byly pokládány za absolutní dary (nejen pro splnění daného účelu), tudíž po splnění účelu trustu připadly jako věc ničí ex lege státu.

¹⁰⁹ S48 Charities Act 1961

¹¹⁰ zákon stanoví velice úzké podmínky pro kvalifikaci

¹¹¹ cy-près jurisdiction

¹¹² Re Vandervell v IRC [1967] 2 AC 291– Zřizovatel putativního trustu ve snaze obejít zdanění z kapitálového majetku určil jako majetek trustu akcie ve své obchodní společnosti, z jejichž dividend mělo být podporováno školství (jako charitativní trust osvobozený od zdanění) s tím, že zároveň zřídil opci ke koupi akcií zřízenou novou vykonavatelskou společností za podhodnocenou cenu. Vykonavatelská společnost měla jako vykonavatel dalšího trustu podporovat jeho rodinu. Dočasným převodem vlastnictví akcií by nedošlo ke zdanění dividend. Podmínky opce však jasně neurčovaly, kdo z ní bude oprávněn (zda se ekvitním vlastníkem stane samotná vykonavatelská společnost nebo jeho rodina). (Uplatněním opce by se právním vlastníkem stala společnost). Finanční úřad proto považoval opci za automatický zpětný trust ve prospěch zřizovatele. Tím, že se nezbavil akcií v celém rozsahu (zůstal ekvitním vlastníkem), byl poplatníkem daně z dividend. Soud shledal, že opční právo je majetkem vykonavatelské společnosti (právní vlastnictví), leč ekvitní oprávnění (vlastnictví) se musí vztahovat k určité osobě, jinak oprávnění zůstalo zřizovateli trustu. Vykonavatelská společnost nebyla shledána za osobu určenou k získání oprávnění. Zřizovatel plně nezbavil práva k akciím.

¹¹³ Re Vandervell's Trust (no.2) [1974] Ch 269 – Po té, co byla opční právo uplatněno vykonavatelskou společností v trustu zřízeném ve prospěch dětí zřizovatele, soud shledal převod ve prospěch majetku trustu za účinný, za podmínky, že akcie koupené na základě opčního práva byly uhrazeny z prostředků tohoto trustu a vyplacené dividendy se staly jeho majetkovou součástí, vykonavatel (společnost) tuto skutečnost prohlásil vůči finančnímu orgánu. Automatický zpětný trust ve prospěch zřizovatele zanikl s uplatněním opce. Soud vyjádřil nesouhlas s názorem finančního orgánu, že ke zdanění vyplacených dividend je povinný zřizovatel. Vzhledem ke skutečnosti, že předmětem trustu byly věci movité (akcie), k jeho platnosti nebylo třeba splnění žádných formalit.

Zanikne-li sdružení bez právní subjektivity, bylo by fakticky nemožné dohledat všechny příspěvatele a členy po dobu existence tohoto sdružení. Při zániku vzniká automatický zpětný trust ve prospěch současných členů¹¹⁴.

Zvláštním typem automatického zpětného trustu je jednatelský trust¹¹⁵. Obvykle má půjčka obligační charakter a v případě úpadku dlužníka má nezajištěný věřitel právo na uspokojení z konkurzní podstaty. Pokud však může být dluh charakterizován jako předmět trustu, jednalo by se o věcně-právní atribut a oprávněný by měl přednostní právo uspokojení. Zřizovací akt trustu může být odvozen z důkazních prostředků a vůle zřizovatele. Nejčastěji se jedná o případy, kdy jsou půjčeny nebo poskytnuty peníze za konkrétním účelem (např. k uspokojení jiného věřitele¹¹⁶, pořízení konkrétního majetku). Z charakteru trustu lze dovodit specifické nepřímé jednatelství s věcně-právním účinkem.

Půjčka pro zvláštní účel¹¹⁷ zakládá „vztah důvěrného (svěřeneckého) charakteru nebo trustu, jako primární trust ve prospěch věřitelů a sekundárně, pokud není primární trust uskutečněn, ve prospěch třetích osob.“¹¹⁸ Primární trust je účelový trust ve prospěch věřitelů (k naplnění účelu poskytnutých prostředků), nejsou-li tito uspokojeni za podmínek primárního trustu, potom vzniká automatický zpětný trust ve prospěch poskytovatele úvěru (majetku) za specifickým účelem. Pokud je stále možné naplnit primární trust (např. uspokojit věřitele), potom má jeho existence přednost a může být vynucen oprávněnými i poskytovatelem majetku¹¹⁹.

Jednatelský trust je de facto plynulým přechodem k účelovému trustu.

¹¹⁴ Re Bucks Constabulary Widows' and Orphan's Fund (no.2) [1979] 1 All ER

¹¹⁵ Barclay's Bank Limited v Quistclose Investments Ltd 1970 AC – Po tomto soudním případě je v angličtině pojmenován tento trust („Quistclose Trust“). Obchodní společnost se nacházela ve finanční tísní, přesto rozdělovala dividendu, ačkoli na ni neměla dostatek prostředků. Pokud by však toto neučinila, ztratila by důvěru obchodníků a nemohla by nabýt majetek úpisem akcií. Banka půjčila společnosti peníze za účelem výplaty dividendy na zvláštní účet. Dříve, než byly prostředky vyplaceny akcionářům, byl prohlášen úpadek. Banka se domáhala prostředků ze zvláštního účtu, jako oprávněný ze zvláštního automatického zpětného trustu.

¹¹⁶ Toohvey v Milne 1819 2 B&Ald – Úpadce si půjčil peníze, aby plněním věřitelům zabránil prohlášení konkurzu.

Moore v Barthrop 1822 1 B&C – Syn půjčil otcí peníze, aby mohl snížit běžný úvěr u banky, což byla podmínka poskytnutí dlouhodobého úvěru. Po půjčce syna otcí byl vyhlášen bankrot.

¹¹⁷ Re EVTR [1987] BCLC 646 – Půjčka poskytnutá ke koupi zvláštního vybavení, které společnost nabyla formou leasingu. Na společnost byl vyhlášen konkurz. Leasingová společnost vrátila při navrácení věci většinu prostředků. Věřitel uspěl s uplatněním své pohledávky proti konkurznímu správci majetku na základě automatického zpětného trustu.

¹¹⁸ Lord Wilberforce; Barclay's Bank Limited v Quistclose Investments Ltd 1970 AC

¹¹⁹ Re Northern Developments (Holdings) Ltd [1984] 3 WLR – Půjčka k uspokojení nezajištěných věřitelů mohla být naplněna i po prohlášení konkurzu.

Re Carreras Rothmans Ltd v Freeman Matthews Treasure Ltd [1984] 3 WLR – Prostředky uložené na zvláštní účet k uspokojení určitého typu věřitelů za mediální kampaň mohly být užity k primárnímu účelu i po bankrotu.

DOMNĚNEČNÝ ZPĚTNÝ TRUST

Domněnečný zpětný trust vzniká v případech darování nebo jiných převodech ex gratia vůči cizí osobě jako vyvratitelná právní domněnka. Obdarovaný drží v domněnečném trustu majetek jako vykonavatel ve prospěch dárce (oprávněný).

Právní domněnka stanoví, že převodce neměl v úmyslu, aby obdarovaný měl prospěch z nabytého majetku. Domněnka je vyvrácena další vyvratitelnou domněnkou v případech úmyslného darování osobě blízké¹²⁰ nebo prokázáním úmyslu převodce, aby nabyvatel získal majetkový prospěch.

Úmysl zřizovatele je základním distinkčním atributem. Zatímco automatický zpětný trust nemůže být vyvrácen prokázáním úmyslu zřizovatele, domněnečný trust je nulitní, pokud je s ním prokázána vůle zřizovatele inkonzistentní.

Je-li předmětem převodu nemovitost, potom je nutno zohlednit zvláštní formální náležitosti s jejím nakládáním¹²¹.

Zákony o užití se nevztahovaly na nakládání s věcmi movitými. Obdarovaný je považován za vykonavatele trustu ve prospěch dárce, neexistuje-li vyvracející právní domněnka¹²².

Domněnečný trust vzniká často za okolností nabytí majetku financovaného nebo spolufinancovaného třetí osobou. Někdy se mluví o samostatné skupině zpětných (implicitních) *trustů z nákladů na pořízení*.¹²³

Úmyslné darování blízké osobě je vyvratitelnou právní domněnkou vyvracející domněnku vzniku domněnečného zpětného trustu.

¹²⁰ presumption of advancement

¹²¹ Zákon o užití - Statute of Uses – 1535 Velká Británie, 1634 Irsko

¹²² *Standing v Bowring* (1883) 31 Ch.D – Převodkyně převedla cenné papíry na sebe a svého vnuka. Zpětný trust byl vyvrácen prokázáním její vůle, aby vnuk obdržel zisk.

¹²³ např. příspěvek nebo veškeré prostředky na koupi nemovitosti – podrobněji viz. níže (Trust k obydlí)

Domněnka úmyslu darovat osobě blízké může být vyvrácena, vyplývá-li ze skutkových okolností opak¹²⁴. Byl-li však převod učiněn s podvodným úmyslem nebo úmyslem in fraudem legis, nemůže se převodce domáhat existence domněněného zpětného trustu a domněnka darování osobě blízké nemůže být vyvrácena¹²⁵.

a) Trust k obydlí

Je zvláštním případem domněněného zpětného trustu nebo též trustu z nákladů na pořízení. Mohou být vyvráceny prokázáním úmyslu darovat nebo vyvratitelnou domněnkou darování osobě blízké. Vykonavatel trustu drží (obvykle) nemovitost ve prospěch oprávněného (příspěvatele) podle výše jeho podílu na pořizovací ceně. Užívání trustů v této oblasti je též dáno neexistencí společného manželského fondu¹²⁶, kdy právním vlastníkem nemovitosti je výlučně ten manžel, jež nemovitost formálně nabyt.

„Trust právního vlastnictví nemovitosti je zpětný vůči osobě, která přispěla na náklady koupě.“¹²⁷ Jakmile je prokázán vznik trustu a s ním související oprávnění, potom jím je vázán i další nabyvatel věci, ledaže by věc nabyt za cenu obvyklou bez vědomí existence oprávnění třetí osoby.¹²⁸

Příspěvky lze členit dle jejich časového a kvalitativního charakteru. Mezi *přímé příspěvky* na pořízení¹²⁹ patří též podíly na splátkách hypotečního úvěru¹³⁰. Výše podílu

¹²⁴ Anson v Anson [1953] 1 QB – Převod peněz na účet manželky nebyl shledán darováním, neboť se jednalo ab initio o přechodné opatření.

Warren v Guerneý [1994] 2 All ER – Darování mezi otcem a dcerou bylo vyvráceno skutečností, že si otec ponechal listiny prokazující vlastnictví a listinu s aktem darování dceři.

RF v MF [1995] 2 ILRM – Muž převedl na manželku nemovitost za podmínky dodržení slibu vrácení jiné nemovitosti. Domněněčný trust nemohl vzniknout přes převod ex gracia osobě blízké, neboť úmyslem bylo naplnění slibu manželky, nikoli její obohacení.

¹²⁵ Re Emery's Investment [1959] Ch 410 – Manžel koupil nemovitost „na manželku“, aby se vyhnul zdanění.

Parkes v Parkes [1980] ILRM 137 – Manžel byl cizí státní občan, aby se vyhnul nákladům a zvláštní zdlouhavé proceduře (S45 – nutný souhlas Law Commission), nabyvatelem se stala jeho manželka.

Tinsley v Milligan [1993] 3 WLR – Společná koupě nemovitostí jménem jedné osoby, aby druhá obešla specifické předpisy a získávala podporu vylučuje domněněčný trust, na druhé straně lze stále aplikovat ochranu podle spravedlivého očekávání.

¹²⁶ v ČR společné jmění manželů

¹²⁷ Eyre CB; Dyer v Dyer (1788) 2 Cox 92

¹²⁸ „equity darlink“

¹²⁹ C v C [1976] IR 254 – Manžel koupil dům svým jménem, manželka zaplatila část zálohy a část splátek hypotečního úvěru. Soud shledal tyto příspěvky za přímé, stejně tak jako další náklady související s koupí.

Malone v McQuaid unrep HC 1998 – Příspěvek na DPH nebyl shledán za příspěvek zakládající trust, neboť DPH může být za určitých okolností vráceno. Rozhodnutí je však inkonzistentní s dosavadní irskou judikaturou.

¹³⁰ W v W [1981] ILRM – Splátka hypotečního úvěru vede k definitivnímu nabytí nemovitosti, tudíž ji lze považovat za srovnatelnou s přímým příspěvkem na kupní cenu.

N v N [1992] ILRM

oprávněného souvisí s výší jeho příspěvku¹³¹, leč jisté komplikace nastávají v případě splátek¹³² hypotečního úvěru.

Nepřímé příspěvky jsou takové příspěvky, které umožnily zaplacení přímých příspěvků, ale přímo s pořízením nemovitosti nesouvisí. Ve Velké Británii tyto příspěvky obvykle nezakládají trust, v Irsku začaly být judikaturou¹³³ uznávány, pokud jsou plněny v době splácení hypotečního úvěru¹³⁴.

Peněžité *příspěvky na zhodnocení nemovitosti* nezakládají¹³⁵ oprávnění ani nezvětšují jeho velikost, ledaže by na zhodnocení nemovitosti bylo užito hypoteční půjčky¹³⁶, potom je příspěvkem splátka půjčky. Nepeněžité¹³⁷ příspěvky nezakládají oprávnění nikdy. Soud však může oprávnění moderovat na základě specifických skutečností, ačkoli samotná odvedená práce by oprávnění nezaložila¹³⁸. Vzhledem k zásadě *superficies solo cedit*, výstavba na již

¹³¹ C v C [1976] IR 254

¹³² Finlay P; W v W [1981] ILRM, str. 204 – "... v případě splátek hypotečního úvěru je výše podílu oprávnění přibližně poměrná výší příspěvku na splátku k hodnotě takto splaceného úvěru a celkové hodnotě nemovitosti v daném čase."

K v K (1978) 114 ILTR 50 – Kupní cena nemovitosti byla £4500, manžel zaplatil ihned £2000 (tedy 44%), zbytek byl zaplacen prostřednictvím hypotečního úvěru, který splatili manželé napůl. Výše podílu manželky tedy byla 29%.

¹³³ MG v RD unrep HC 1981 – (Keen J) - Příspěvky manželky na chod domácnosti nebyly uznány za zakládající oprávnění z trustu kvůli absenci stvrzující dohody. Rozhodnutí sledovalo judikaturu Velké Británie.

W v W [1981] ILRM – (Finlay P) – Příspěvky manželky na chod domácnosti umožnily manželovi spláčet hypoteční úvěr, při neexistenci vyvracející dohody je poměrně oprávněná z trustu.

McC v McC [1986] ILRM – Pouze neúčelové příspěvky na chod domácnosti mohou založit podíl na oprávnění z trustu nemovitosti. Příspěvek ke koupi vybavení nemovitosti (nábytku), zakládá oprávnění z trustu vztahující se jen k této věci.

R v R unrep HC 1979 – Příspěvky na chod domácnosti zakládají podíl na oprávnění, i když manželka má nákladný životní styl vzhledem k tradiční roli manžela při hrazení nákladů rodiny.

GNR v KAR unrep HC 1981 – Extravagantní životní styl může mít pouze vliv na výši podílu oprávnění z trustu druhého manžela.

¹³⁴ McGill v S [1979] – Nepřímé příspěvky po splacení hypotečního úvěru (příspěvky po nabytí nemovitosti) nezakládají oprávnění z trustu.

¹³⁵ kritizováno, leč zákon (Matrimonium Home Bill 1993) přinášející změnu byl shledán neústavním, zasahujícím neoprávněně do práva manželů uspořádat vlastnictví a z důvodů retrospektivy – Re Matrimonium Home Bill 1993 [1994] 1 IR

¹³⁶ důvodem je posuzování splátky jako přímého příspěvku ke koupi

¹³⁷ W v W [1981] ILRM – Svépomocně provedené zhodnocující a údržbové práce nezakládají oprávnění.

¹³⁸ GNR v KAR unrep HC 1981

L v L [1989] ILRM – Soud kontroverzně určil žene v domácnosti oprávnění nikoli na základě její soustavné práce, nýbrž ho odvodil z ústavní role matky. Vyšší soud toto rozhodnutí zrušil, což vedlo k návrhu ochranného zákonodárství (1993 Matrimonium Home Bill).

koupeném pozemku je považována za zhodnocení¹³⁹. Příspěvek může mít i formu účasti na podnikání manžela¹⁴⁰ v době splácení hypotečního úvěru.

Ve Velké Británii je tato problematika podřazována spíše pod skupinu vykonstruovaných trustů¹⁴¹. Předpokladem vzniku oprávnění je společný souhlas nebo srozumění s jeho vznikem, osoba musí na úmysl spoléhat a jeho nedodržení utrpět škodu¹⁴². Společný souhlas nebo srozumění však může být explicitní nebo implicitní (odvoditelné soudem).

Přímé příspěvky jsou dostatečným implicitním souhlasem, nepřímé zakládají trust jenom v případě, že existuje explicitní souhlas¹⁴³. Přímé příspěvky jsou též dostatečným důkazem o újmě ze spravedlivého očekávání. Podvodné nebo lživé jednání druhé strany (právního vlastníka dle common law) zakládá fikci explicitně vyjádřeného souhlasu¹⁴⁴.

b) Trust k přírůstkovému vkladu na bankovnímu účtu

Je dalším zvláštním případem domněnečného zpětného trustu založeným převodem movitosti ex gratia.

Přírůstkový vklad na bankovním účtu je účet spravovaný a vlastněný více osobami v přírůstkovém spoluvlastnictví. V případě, že obě strany vkládaly i vybíraly prostředky na účtu, potom smrtí nebo zánikem jedné strany získává druhá strana finanční prostředky (oprávnění) na základě práva při přežití.

¹³⁹ NAD v TM [1985] ILRM – Stavba nemovitosti manželi na pozemku dříve zakoupeném výlučně manželem nezakládá právo manželky na oprávnění z trustu.

¹⁴⁰ N v N [1992] ILRM – Část manželova domu během splácení hypoteční půjčky byla přeměněna k provozování ubytovacích služeb řízených manželkou, čímž bylo založeno přímo nebo nepřímo oprávnění manželky.

¹⁴¹ viz. níže str. 18941

¹⁴² Lord Diplock; Gissing v Gissing [1970] AC

¹⁴³ Lord Bridge; Lloyd Bank plc v Rosset [1991] 1 AC

Burns v Burns [1984] Ch – Práce na domě (nepřímý příspěvek) zakládá oprávnění jen pokud existuje explicitně vyjádřený souhlasný úmysl. Toto může být aplikováno též mezi druhem a družkou.

¹⁴⁴ Grant v Edwards [1986] Ch – Manžel tvrdil manželce, která poskytla nepřímé příspěvky, že se nestala formálním spoluvlastníkem nemovitosti, neboť by to mohlo ovlivnit rozvodové řízení.

Eves v Eves [1975] 1 WLR – Explicitním souhlasem je lživé zdůvodňování proč se někdo nestal formálním spoluvlastníkem (v tomto případě z důvodu nízkého věku).

Důvodem popularity přírůstkového vkladu bylo de facto nakládání s majetkem pro případ smrti nepodléhající zvláštnímu zdanění, které však již bylo zrušeno¹⁴⁵. Nadále je však používáno pro účely převodu prostředků¹⁴⁶ na skrytého oprávněného, aniž by bylo disponováno s majetkem v závěti nebo byl zakládána některá z forem skrytých trustů.

Úprava vztahů, kde výlučný vkladatel vkládá peněžní prostředky na přírůstkový účet zakládá domněnečný zpětný trust ve prospěch vkladatele¹⁴⁷. Po dobu života vkladatele drží jiná osoba jako vykonavatel prostředky ve formě domněnečného zpětného trustu ve prospěch vkladatele (oprávněného), po jeho smrti, ve prospěch jeho dědiců, pokud trust není vyvrácen prokázáním vůle vkladatele poskytnout dar nebo se nejedná o vyvrácení prostřednictvím domněnky darování osobě blízké¹⁴⁸. Původně úmysl darovat peníze v okamžik smrti nebyl z formálních důvodů dostatečný pro vyvrácení domněnečného trustu ve prospěch dědice vkladatele¹⁴⁹. Vznik domněnečného trustu popíral explicitní vůli vkladatele¹⁵⁰, následnou judikaturou bylo rozhodnuto, že přírůstkový účet nemusí splňovat náležitosti závěti, neformální prokázání vůle je dostatečným vyvrácením domněnky vzniku domněnečného zpětného trustu¹⁵¹.

Podepíše-li osoba s právem při přežití smlouvu o přírůstkovém účtu s bankou společně s vkladatelem (zakladatelem účtu), potom se stává právním vlastníkem (právní vlastnictví v common law) z titulu smlouvy s bankou. Vlastníkem prospěchu (ekvitní vlastnictví) se stává smrtí vkladatele, právo dědiců na domněnečný zpětný trust je vyvráceno úmyslem zřídit

¹⁴⁵ Finance Act 2001

¹⁴⁶ Např. osoba XY si otevře bankovní účet v přírůstkovém spoluvlastnictví jménem svým a ZY. XY je jediným vkladatelem. Osobou oprávněnou nakládat je jednak XY a pro případ smrti pak osoby ZY.

¹⁴⁷ Doyle v Byrne (1922) 56 ILTR

¹⁴⁸ Talbot v Cody (1874) IR 10 Eq 138 – Domněnečný trust byl vyvrácen domněnkou darování osobě blízké, která byla spoluvlastníkem ve formě přírůstkového spoluvlastnictví.

¹⁴⁹ Owens v Owens [1932] IR 225 – Přírůstkový účet ve jménu vkladatele a jeho synovce. Vkladatel měl po dobu svého života výlučné právo nakládat s prostředky. Úmysl poskytnout prostředky jako právo při přežití soud neshledal dostatečným, neboť nesplňoval formální náležitosti závěti. K vyvrácení domněnečného trustu bylo vyžadováno okamžité oprávnění za života vkladatele – dispoziční právo.

¹⁵⁰ Lynch v Burke and AIB [1995] 2 IR 159 – Pro nesplnění formálních náležitostí (nestačila před smrtí vkladatelky podepsat) držela neteř vkladatelky zůstatek na účtu ve formě domněnečného zpětného trustu ve prospěch sestry zůstavitelky, ačkoli její úmysl byl obdarovat právě neteř. Soudce O'Hanlon se cítil vázán předchozí judikaturou, ale postup kritizoval. V odvolací instanci soud (O'Flaherty) rozhodl, že právo při přežití není totožné s testamentární dispozicí.

¹⁵¹ AIB Finance Ltd v Sligo County Council [1995] 1 ILRM 81 – Právo při přežití se nerovná testamentárnímu nakládání s majetkem, tudíž nemusí splňovat zákonné náležitosti. Úmysl zřídit právo při přežití vyvrací domněnku vzniku domněnečného zpětného trustu.

Russel v Scott (1936) 55 CLR – Australský rozsudek. Domněnečný trust ve prospěch vkladatele přírůstkového účtu zaniká jeho smrtí neboť jeho další existence by odporovala vůli vkladatele.

přírůstkový účet. Osoba s právem při přežití získává tedy dar s odkládací podmínkou (smrt vkladatele). Názor judikatury umožnil nakládání s majetkem zůstavitele mimo dědické řízení.

Ekvitní vlastnictví (prospěchu) je založeno úmyslem vkladatele zřídit právo při přežití. K platnosti přírůstkového spoluvlastnictví musí existovat jednota držby a nabytí titulu spoluvlastníků. Po dobu vkladatelova života je druhá osoba právním vlastníkem držícím jako vykonavatel ve formě domněnečného zpětného trustu majetek, který se stává za podmínky smrti vkladatele též ekvitním vlastnictvím. Aplikací podmíněného darování nedochází k problémům s jednotou držby a vlastnictví, smluvním protiplněním nebo členstvím ve smluvním společenství¹⁵².

4) Účelový Trust

Účelový trust vyjadřuje vůli zřizovatele nikoli založit prospěch oprávněného, tedy osoby, ale naplnit nebo přispět k naplnění konkrétního účelu prostřednictvím majetku převedeného na vykonavatele. Klasická struktura trustu je tímto značně narušena, a proto jen některé druhy účelových trustů jsou právně vynutitelné. Primární dělení je odvozeno od veřejnoprávního charakteru účelu na nedobročinné a dobročinné trusty.

NEDOBROČINNÉ ÚČELOVÉ TRUSTY

Nedobročinné účelové trusty, tedy trusty založené k naplnění konkrétního účelu, aniž by se jednalo o taxativně vymezený dobročinný účel, jsou zásadně nulitní, tudíž právně nevynutitelné. Důvody neplatnosti vyplývají ze základní struktury trustu.

Zvláštní charakter trustu předpokládá osobu oprávněnou, která je zásadně výlučně způsobilá k vynucování podmínek existujícího trustu. Neexistuje-li takováto osoba, potom nelze ani nařídit výkon rozhodnutí ve prospěch konkrétní osoby¹⁵³. Formální zkoumání podmínek trustu může naznačovat nedobročinný účelový trust, ale z materiálního hlediska se jedná o prospěch určité osoby. V takovémto případě se nejedná o nedobročinný účelový trust, ale o běžný typ trustu z něž (de facto) existuje oprávněná osoba¹⁵⁴.

¹⁵² Lynch v Burke and AIB [1995] 2 IR 159

Capper David; Survivorship Rights in Joint Deposit Accounts; NILQ; 1996

Woods Una; Joint Deposit Accounts and the Conditional Gift Theory; Ir Jur 281; 2002

¹⁵³ Morice v Bishop of Durham [1804] 9 Ves 399

¹⁵⁴ Re Denley's Trust Deed [1969] 1 Ch – Zdánlivě necharitativní účelový trust k údržbě zahrad obchodní společnosti byl shledán platným trustem ve prospěch jejích zaměstnanců, kteří je výlučně užívali. Přímý nebo nepřímý prospěch identifikovatelných osob je dostačující k vyloučení účelového trustu.

Účelový trust je ve zjevném rozporu s pravidly proti věčné nezcizitelnosti vlastnictví. Vlastnictví nemůže být právně vázáno déle, než stanoví maximální lhůta nezcizitelnosti. Hrozí, že účel tohoto trustu by nemusel být naplněn v dané lhůtě a tím by se stal neplatným ab initio.

Judikatura stanovila výjimky z neplatnosti účelových trustů jako „ústupek lidské slabosti a cítění“¹⁵⁵. Jedná se o taxativní výčet účelů, které umožňují zřídit platné nedobročinné účelové trusty.

Zřizování a údržba hrobek a náhrobků nebylo původně považováno za dobročinný účel. Novela zákona toto změnila¹⁵⁶, leč stanovila limity finančních prostředků, které mohou být považovány za dobročinné. Částky přesahující tyto limity mohou být považovány pouze za nedobročinné účelové trusty dle původních pravidel. Trust musí být dostatečně určitý a neporušovat pravidla zakazující (věčnou) nezcizitelnost¹⁵⁷. V praxi je toto obcházeno převodem finančních prostředků podřazených pod dobročinné trusty ve prospěch církevních charit (společností) k údržbě konkrétních hrobek¹⁵⁸.

Péče o konkrétní¹⁵⁹ zvíře může být účelem platného nedobročinného účelového trustu, nepřekračuje-li maximální lhůtu nezcizitelnosti. Pokud by se jednalo o obecnou podporu fauny nebo určitého druhu zvířat, mohlo by se jednat o dobročinný trust.

¹⁵⁵ Roxburgh J; Re Astor's Settlement Trusts [1952] Ch 534

¹⁵⁶ S50 Charities Act 1961 – Dary pro údržbu a zlepšení pomníků a památníků zemřelých jsou považovány za charitativní, pokud nepřekračují částku £1000 nebo £60 ročně. Irská komise pro reformu práva navrhla zvýšení těchto částek na £16000 nebo £1000 ročně.

¹⁵⁷ Musset v Bingle [1876] WN 170 – Dar určený ke zřízení památníku byl shledán platným na základě předpokladu zřízení v maximální lhůtě nezcizitelnosti. Dar k údržbě památníku byl neplatný pro její porušení.

Re Hooper [1932] 1 Ch 38 – Podmínky trustu určovaly údržbu po dobu, po kterou to právo umožňuje. Trust byl shledán platným pro dobu maximální lhůty nezcizitelnosti.

¹⁵⁸ Re Endacott [1960] Ch 232 – Převod ve prospěch farnosti. V tomto případě byl však trust shledán neplatným pro jeho neurčitost.

¹⁵⁹ Pettingall v Pettingall (1842) 11 LJ Ch – Trust, jehož účelem byla péče o zůstavitelova oblíbeného koně.

Re Dean [1889] 41 Ch – Trust shledán neplatným, neboť překračoval maximální lhůtu nezcizitelnosti, když ji stanovil na 50 let.

Re Kelly [1932] IR – Trust jehož účelem byla péče o zůstavitelovy psy. Soud shledal za rozhodující pro běh maximální lhůty nezcizitelnosti život zůstavitele, neboť zvíře nemůže založit živou bytost ve smyslu práva. Trust byl shledán platný s limitem 21 let od smrti zůstavitele.

Účelový nedobročinný trust ve prospěch sdružení¹⁶⁰ bez právní subjektivity je zásadně neplatný, zatímco trust ve prospěch jeho nynějších členů¹⁶¹ je platný. Trust lze shledat ve prospěch stávajících členů jen za podmínky, že zřizovatelský akt nepředpokládá charakter daru za věčný či nepřetržitý. Vzhledem ke skutečnosti absence právní subjektivity, by trust ve prospěch takového sdružení porušoval zásadu určitosti (určitelnosti) oprávněného vzhledem k nemožnosti určení budoucích členů, dále by porušoval pravidla zakazující (věčnou) nezcizitelnost.

Trusty zřízené ve prospěch sdružení, která nejsou klasifikovány jako dobročinné bývají často zachovány konstrukcí trustu ve prospěch jeho nynějších členů. Ve Velké Británii je považováno oprávnění člena za držené v dalším trustu (jako jeho vykonavatel) ve prospěch sdružení za podmínek zřizovatelské smlouvy znemožňující oddělení podílu člena. Tím je zabráněno členovi sdružení snížit majetkovou základnu samotného sdružení.

DOBROČINNÉ ÚČELOVÉ TRUSTY

Dobročinné trusty jsou zásadní systémovou výjimkou z neplatnosti účelových trustů zdůvodňovanou jejich významem a hodnotou pro společnost, což se projevuje i ve způsobu jejich vynucování. Vzhledem ke svému rozsahu bývají proto traktovány odděleně.

Absence oprávněného, který by mohl trust vynucovat, je nahrazena specifickými právy státu. Státní zastupitelství se podílí na vynucování prostřednictvím účasti na všech řízeních, kde se jedná o dobročinné oprávnění. Komise pro dobročinné darování a odkazy¹⁶² dohlíží na řádnou správu dobročinných účelových trustů. Skládá se z profesionálů, může nahradit vykonavatele, poskytovat mu rady k výkonu správy, zmocňovat ho k jinak neoprávněným úkonům nebo aplikovat doktrínu Cy Pres k nahrazení účelu trustu. Dobročinné

¹⁶⁰ Leahy v AG for New South Wales [1959] AC 457 – Trust ve prospěch spolku, který byl shledán necharitativní byl necharitativním účelovým trustem a tudíž neplatným pro porušení určitosti oprávněného a pravidla zakazující (věčnou) nezcizitelnost.

Re Byrne Deceased [1935] IR 782 – Trust ve prospěch necharitativního spolku byl shledán platným s tím, že jej lze konstruovat jako trust ve prospěch aktuálních členů, za podmínky, že mohou na základě zřizovatelských smluv kdykoli nakládat s majetkem spolku.

¹⁶¹ Re Delany's Estate (1882) 2 LR IR – Trust ve prospěch ženského kláštera shledán jako trust ve prospěch jeptišek jej tvořících v době zůstavitelovy smrti.

Re Keogh's Estate [1945] IR 13 – Konstrukci závěti je nutno vykládat tak, že nezakládá (věčnou) nezcizitelnost.

¹⁶² Commission of charitable donation and bequest

trusty jsou předmětem zvláštní evidence¹⁶³. Právní forma vykonavatele trustu je legislativně stanovena.¹⁶⁴

Pro klasifikování trustu jako dobročinného se používá vzhledem k jeho výhodám restriktivní výklad zákona¹⁶⁵. Dobročinné trusty jsou obvykle osvobozeny od daně z příjmů, darovací a kapitálových příjmů. Nucený výkon a dohled nad nimi je realizován státem. Příliš široký okruh trustů zahrnutých pod dobročinné by vedl k nemožnosti plnění tohoto úkolu. Specifickou možností je nahrazení účelu prostřednictvím doktríny Cy Pres.

Cy Pres doktrína umožňuje nahradit účel trustu, pokud¹⁶⁶ se jeho splnění nebo způsob splnění stane nemožným¹⁶⁷ nebo pravděpodobně nesplnitelným, byl-li již účel splněn nebo existují-li efektivnější způsoby realizace. Nastane-li nemožnost ab initio, musí být nejdříve prokázán obecný dobročinný úmysl zřizovatele¹⁶⁸, při následné nemožnosti se aplikuje doktrína přímo. Nahrazující dobročinný účel musí být v mezích možností co nejpodobnější původnímu (stanovenému zřizovatelem). Tímto se dobročinné trusty zásadně odlišují od běžných trustů, u kterých by nemožnost vedla k jejich nulitě nebo zániku, majetek by se stal majetkem zřizovatele nebo jeho právních nástupců.

Legislativní definice dobročinného účelové trustu neexistuje, ale vychází z demonstrativního zákonného výčtu charitativních účelů¹⁶⁹ a následné judikatury, která též stanovila moderní test¹⁷⁰.

¹⁶³ Registrar of Charities

¹⁶⁴ Vykonavatelem může být buď sdružení bez právní subjektivity nebo společnost s ručením omezeným garancí (Company limited by guarantee). Komise pro reformu práva navrhuje zřízení zvláštní právní formy – „společnost s účelovým určením“, stanovit další práva a povinnosti vykonavatelů dobročinných trustů.

¹⁶⁵ 1961, 1973 Charities Act

¹⁶⁶ S47(1) Charities Act 1961

¹⁶⁷ Biscoe v Jackson (1887) 35 Ch D – Nemožnost nalezení pozemku k realizaci účelu trustu vztahujícímu se ke konkrétní farnosti vedla k aplikaci doktríny Cy Pres vzhledem k obecnému záměru zřizovatelky.

¹⁶⁸ Re Satterthwaite's Will Trusts [1966] 1 All ER 919 – Trust byl zřízen závětí ve prospěch řady pojmenovaných dobročinných společností na ochranu zvířat, z nichž v době smrti zůstavitelky některé již neexistovaly. Ze závěti vyplývala nenávisť zůstavitelky k lidské rase. Soud odvodil obecný úmysl zřizovatelky k podpoře zvířat a pomocí doktríny Cy Pres nahradil majetkové oprávnění ve prospěch zaniklých společností.

¹⁶⁹ Charitable Uses Act 1634 – V preambuli byl demonstrativní výčet charitativních účelů („podpora starých, nemohoucích a chudých). Ačkoliv byl zákon zrušen, nadále je citován judikaturou jako směrodatný.

Re Worth Library [1995] 2 IR 301 – Kean J: „Trust může být shledán dobročinným, pokud může být shledán ve shodě s duchem a záměrem zákona.“

¹⁷⁰ Commissioners For Special Purposes of Income Tax v Pemsell [1891] AC 531

Dobročinný trust musí být zřízen pro jeden ze čtyř účelů (1-vymýcení chudoby, 2-podporu vzdělávání, 3-podporu náboženství, 4-obecně prospěšné pro společnost) a zároveň splňovat podmínku prospěchu celé společnosti nebo její podstatné části.

Skupina oprávněných nebo potenciálně oprávněných musí být tedy širší než u běžných typů trustů, u kterých by takto definovaná skupina oprávněných způsobovala nespravovatelnost, tedy nulitu. Podstatná část společnosti je judikaturou definována jako nezanedbatelný počet potenciálně oprávněných a jejich výběr nesmí být vázán na vztah s konkrétní osobou¹⁷¹. V případech podpory vzdělávání je toto vykládáno striktně, kdežto extenzivní výklad je možný u trustů pro vymýcení chudoby¹⁷², podporu náboženství. Komise pro reformu práva navrhuje zachování současné soudní definice s tím, že mají být publikovány pouze nezávazné směrnice usnadňující klasifikaci.

Původní přístup nedovoľoval zřízení trustu, který by měl dobročinné a zároveň nedobročinné účely, přičemž by požíval zmíněné výhody. Tento přístup je nadále aplikovaný ve Velké Británii¹⁷³, kdežto v Irsku na základě australské inspirace¹⁷⁴ došlo k legislativní¹⁷⁵ změně umožňující separaci dobročinného účelu.

¹⁷¹ Oppenheim v Tabacco Securities [1951] AC 297 – Trust zřízený za účelem vzdělávání zaměstnanců a bývalých zaměstnanců společnosti, jejichž celkový počet překračoval 100.000. Test nezanedbatelné části byl splněn, leč vztah k jednomu zaměstnavateli způsobil nemožnost kvalifikace trustu jako dobročinného.

Re Crompton [1945] Ch 123 – Trust pro podporu tří jmenovaných potomků není dobročinný.

Re Worth Library – Trust ve prospěch knihovny shledán nedobročinný, neboť faktický přístup do ní měli jen tři určití zaměstnanci.

Mc Eney [1941] IR – Trust k získání zaměstnání neteří, synovců a mužských potomků nesplnil veřejný prospěch.

¹⁷² Re Segelman deceased [1996] Ch 171 – Trust ve prospěch chudých a potřebných příbuzných zůstavitele shledán platným jako dobročinný, ačkoli většina z nich byla v době finančně situována.

¹⁷³ Chichester Diocesan Fund v Simpson [1944] AC 341 – Zůstavitel odkázal £250.000 pro dobročinný nebo prospěšný účel, jaký uzná správce dědictví. Trust shledán nedobročinným, neboť správce mohl zvolit prospěšný účel, který z důvodů striktního výkladu by nemusel být dobročinný.

¹⁷⁴ Leahy v AG for New South Wales 1959 AC 457 – Majetek odkázán ve prospěch jakéhokoliv náboženského řádu, který určí vykonavatel. Ne všechny řády však požívají dobročinný status. Toto bylo považováno za limit pro volbu vykonavatele.

¹⁷⁵ S49 Charities Act 1961 – S49(1) – V případech, kdy účel daru obsahuje dobročinné i nedobročinné účely, jeho podmínky musí být vykládány tak, aby nedobročinné byly vyloučeny. S49(2) – V případech, kdy je určen podíl dobročinného a nedobročinného trustu, potom neplatí ustanovení S49(1). Část nedobročinného trustu bude nulitní a stane se zpětným trustem ve prospěch zřizovatele (až na výjimky zmíněné výše), druhá část (dobročinná) bude platným dobročinným účelovým trustem.

a) vymýcení chudoby

Trusty, jejichž účelem je vymýcení chudoby se obvykle kvalifikují jako dobročinné. Mohou být cílené obecně nebo pro specifickou oblast.¹⁷⁶ Soudním výkladem chudoba nemusí znamenat strádání či nuznost, ale též například sociální deprivaci. Do této skupiny trustů tak může být řazena kromě přímé finanční pomoci i nepřímá pomoc.

b) podpora vzdělávání

Podporou vzdělávání se původně mínila podpora škol všech stupňů, později se koncept rozšířil na všeobecný kulturní rozvoj¹⁷⁷, jako jsou např. divadla, galerie a hudba. Komise pro reformu práva navrhuje toto rozšíření oddělit do zvláštní kategorie. Podporou vzdělávání je též tělesná výchova mladých.¹⁷⁸ Obecně však podpora sportu a her nezakládá dobročinné trusty.

c) podpora náboženství

Trust pro podporu náboženství je dobročinným trustem, ačkoli v této oblasti existuje kontroverzní judikatura. K určení toho, co zakládá náboženství, je užíván extenzivní výklad¹⁷⁹. Zatímco v Irsku a Velké Británii je podmínkou náboženství víra v boha a jeho uctívání, australský přístup toto nevyžaduje¹⁸⁰.

¹⁷⁶ AG v Exeter Corporation (1862) 2 Russ – Trust ve prospěch chudých určité oblasti byl shledán platný. Soud podotkl, že chudoba nemusí znamenat nuznost či strádání.

Re Coulthurst [1951] Ch 661 – Trust ve prospěch vdov a dětí po zemřelých bankovních úřednících, kteří to nejvíce potřebují shledán platný. Soud potvrdil, že chudoba neznamená nuznost.

IRC v Baddeley [1955] AC 572 – Pod vymýcení chudoby lze začlenit též výuku analfabetů.

¹⁷⁷ Royal Choral Society v IRC [1942] 2 All ER 101 – Trust ve prospěch podpory sborových vystoupení shledán podporující vzdělávání, neboť zvyšuje kulturní úroveň země.

Re Delius [1957] Ch 299 – Kontroverzní případ trustu zřízeném manželkou zesnulého skladatele na podporu jeho děl shledán podporující vzdělávání, neboť to byl dle názoru soudu dobrý skladatel.

Re Pinion [1965] Ch 85 – Trust ke zřízení muzea z jeho sbírek nebyl shledán podporující vzdělávání (tudíž i neplatným), neboť podle odborného názoru neměla sbírka žádnou uměleckou hodnotu a tudíž nebyla přínosem pro společnost.

Re Hummeltenberg [1923] 1 Ch 237 – Trust k tréninku média pro seance shledán neplatným (nedobročinným) z důvodů nulového objektivního společenského přínosu.

¹⁷⁸ IRC v Mc Mullen [1981] AC 1 – Trust pro poskytování zázemí mladým lidem ve školách a univerzitách ke kolektivním hrám a sportu.

Re Dupree's Deed Trusts [1945] Ch 16 – Hry podporující mentální rozvoj mohou být účelem dobročinného trustu, pokud jsou určeny mladým lidem. Trust po podporu šachových turnajů osob do 21 let shledán platným, neboť šachy rozvíjí inteligenční a paměťové schopnosti, předvídatost, taktiku.

¹⁷⁹ Re Watson [1973] 1 WLR – Trust pro podporu děl zřizovatele a jeho přítele, kteří byli jedinými členy náboženské sekty shledán dobročinný.

Thornton v Howe [1862] 31 Beav. 14 – Trust k podpoře díla domnělé vizionářky, která byla oplodněna Duchem svatým a zplodila mesiáše shledán dobročinným.

Trusty ve prospěch duchovních, jejich vzdělávání, podpoře ve stáří a misijní činnosti jsou považovány za dobročinné, pouze pokud nejsou určeny výlučně konkrétní osobě, ale vztahují se k vykonávané funkci¹⁸¹.

d) obecně prospěšné účely

Vágní kategorie obecně prospěšných účelů zakládajících dobročinné trusty zahrnuje širokou škálu případů. Ne všechny obecně prospěšné účely však požívají dobročinný charakter. Účel¹⁸² judikatura porovnává s explicitní zmínkou preambule v minulosti zrušeného zákona¹⁶⁹.

Veřejný prospěch je posuzován v Irsku ze subjektivního hlediska zřizovatele, kdežto ve Velké Británii objektivně¹⁸³.

Kromě účelů dle ustanovení preambule zákona, pod kterou spadá zejména podpora starých, nemocných a nemohoucích, trusty ve prospěch nemocnic a obdobných zařízení, existuje další skupina účelů.

Trusty pro podporu sportu a rekreace nejsou zásadně dobročinné¹⁸⁴, pokud směřují k podpoře samotného sportu. Dobročinný je však trust, jehož účelem je podpora zařízení

South Place Ethical Society [1980] 3 All ER 918 – Trust nebyl shledán podporujícím náboženství, neboť jeho účelem byla podpora studia a rozšiřování etických principů. Soud stanovil odkazem na oxfordský slovník, že prvky náboženství musí být bůh a jeho uctívání. Trust však byl shledán dobročinným pro podporu vzdělávání. Obdobně postupovaly soudy ve Velké Británii, kdy scientologické církvi odmítli uznat náboženský charakter, neboť pouhá víra ve vyšší bytost bez jejího uctívání nezakládá náboženství. Toto potvrdil i případ *R v Registrar General; Ex p Segerdal* [1970] 3 All ER 886

¹⁸⁰ *New Faith v Commisioners of Payroll Tax (of Australia)* (1983) 154 CLR – Náboženstvím může být též víra v nadpřirozené věci a principy, neomezující se pouze ve víru v boha nebo bytosti. Podpora scientologické církve založila dobročinný trust.

¹⁸¹ *Donellan v O'Neil* (1870) IR 5 Eq – Trust ve prospěch konkrétního duchovního nebyl shledán za dobročinný, ale za běžný druh trustu.

Gibson v Representative Church Body (1881) 9 LR Ir – Trust ve prospěch kaplana a jeho následovníků shledán za dobročinný.

¹⁸² *Re Robinson* [1951] Ch 198 – Podpora starých lidí je dobročinným účelem, slova zákona nejsou kumulativní.

¹⁸³ *Re Lewis* 1958 Ch 104 – Trust ve prospěch 10 slepých dívek shledán dobročinný.

Re Cranston [1898] 1 IR 431 – Trust ve prospěch vegetariánské společnosti shledán dobročinný.

¹⁸⁴ *Re Nottage* [1895] 2 Ch – Trust poskytující cenu vítězi jachtařských závodů jako způsob podpory jachtingu nebyl shledán dobročinným.

Re Gray [1925] Ch – Trust k podpoře sportu k zajištění fyzické kondice ozbrojených sil shledán dobročinným neboť byl jiným způsobem společensky prospěšný.

k jejich uskutečňování¹⁸⁵. Trust však může být dobročinným i z jiných důvodů, např. pokud splní podmínky pro podporu intelektuálního nebo tělesného vzdělávání (obvykle mladých)¹⁷⁸. Finanční úřad nepovažuje podporu samotného sportu za zakládající daňové výhody, které mají pouze neziskové osoby založené s tímto výhradním účelem (podpora sportu).

Změna vnímání ekologických otázek dnešní společností začlenila trusty k péči o faunu a floru do dobročinných¹⁸⁶.

Trusty s politickým účelem zásadně nejsou dobročinnými. Za politický účel se považuje obhajování změn práva¹⁸⁷, vládní politiky nebo podpora politických stran. V opačném případě by byly soudy nuceny rozhodovat o veřejném prospěchu případné legislativní změny a mohlo by tak dojít k nepřiměřenému zásahu do moci zákonodárné. Trust, jehož hlavní účel je dobročinný a vykonavatel má pomocné nebo vedlejší politické pravomoci k dosažení těchto cílů, není zbaven dobročinného statusu¹⁸⁸.

5) *Vykonstruovaný trust*

Vykonstruovaný trust vzniká ex lege jako právní důsledek relevantní skutečnosti. Narozdíl od zpětných (implikovaných) trustů, vykonstruovaný trust není založen na vůli zřizovatele ani na domněnce o ní, vzniká nejen bez ohledu na její implicitní nebo explicitní vyjádření, ale často též ve zřejmém rozporu s ní. Soud o existenci vykonstruovaného trustu rozhodne vždy, když to vyžaduje „spravedlnost a dobré mravy“¹⁸⁹. Stejně jako zpětný

¹⁸⁵ Re Morgan [1955] 1 WLR

Re Snowcroft [1838] 2 Ch – Zřízení čítáren v určité oblasti je účelem dobročinného trustu.

¹⁸⁶ Re Wedgewood [1915] 1 Ch – Trust k ochraně zvířat a vývoji humanních metod porážek je dobročinný.

Re Douglas (1887) 35 Ch D – Trust k zabránění krutostem na zvířatech a zřízení psího útulku je dobročinný.

Re Grove Grady [1975] Ch – Trust k podpoře útulku určeného jako klidné místo pro rozmnožování zvířat nebyl ve Velké Británii shledán za dobročinný, neboť lidé neměli mít ani možnost se tam podívat - neexistoval veřejný prospěch. Irská judikatura toto rozhodnutí pravděpodobně nebude následovat.

AG v Sawtell [1978] 2 NSWLR 200 – Trust k podpoře fauny a flory dobročinný s odkazem na celosvětovou změnu pohledu k zachování přírody.

Armstrong v Reeves (1890) 25 LR 325 – Trust k podpoře společnosti jejíž cíl byl zákaz vivisekce shledán dobročinným z důvodů zabránění krutému zacházení se zvířaty.

National Anti Vivisection Society v IRC [1948] AC 31 – Trust k podpoře společnosti s cílem zakázat vivisekci neshledán dobročinným, neboť přínos vivisekce nemůže být vyrovnán s nahodilým utrpením zvířat. Důvodem nepřiznání dobročinného účelu též bylo, že společnost měla za cíl změnit právo, což byl politický účel.

¹⁸⁷ Bowman v Secular Society Ltd [1917] AC 406

National Anti Vivisection Society v IRC [1948] AC 31

¹⁸⁸ McGovern v AG [1982] Ch – Trust zřízený Amnesty International k propuštění politických vězňů, zajištění zrušení tortury a nelidského zacházení shledán dobročinný. Změna práva byla považována pouze za vedlejší účel trustu. Soud rozlišil mezi organizacemi poskytujícími poradenství a informace, které považoval za dobročinné, od propagandistických, které nemohou mít dobročinný status.

¹⁸⁹ Denning MR; Hussey v Palmer [1972] 1 WLR

(implikovaný) trust nemusí splňovat formální náležitosti podmiňující vznik explicitního trustu.

Vykonstruovaný trust je obvykle traktován ve dvou skupinách případů: a) při existenci předchozího trustu nebo zvláštního vztahu důvěry, b) v ostatních případech.

a) dříve existující trust nebo zvláštní vztah

Vykonstruovaný trust zamezuje získání prospěchu osobě, která je vykonavatelem existujícího trustu nebo je ve zvláštním postavení a díky němu by dosáhla zisku. Jakýkoli případně nabytý prospěch musí držet ve formě vykonstruovaného trustu pro oprávněného.

Vztah založený existujícím trustem nebo zmocnění vyžadující jednání v dobré víře ve prospěch zastoupeného, je zvláštním vztahem důvěry.

Zvláštní důvěrný vztah (důvěry) je zejména založen jednatelským zmocněním nebo mezi stranami trustu, tedy v případech, kdy je vyžadováno jednání v dobré víře ve prospěch třetí osoby. Takovýmto vztahem je tedy vztah zřizovatele a vykonavatele trustu, osobou tvořící jednatelský orgán společnosti a společností samotnou, vztahy mezi společníky osobních společností, vztah právního zástupce a zastoupeného.

Porušením zvláštní povinnosti typické pro daný vztah vzniká ex lege vykonstruovaný trust. Podmínkou jeho vzniku je porušení právní povinnosti. Povinností vykonavatele a jejich porušení, zejména zákazu zisku vykonavatele trustu v souvislosti s výkonem funkce, se bude věnovat samostatná kapitola.

Vykonavatel¹⁹⁰ nebo zmocněnec *nesmí využívat ve svůj prospěch příležitosti*, které se naskytly v souvislosti s výkonem povinností. Obdobně aplikovatelné je pravidlo pro členy statutárních orgánů. Důsledek aplikace vykonstruovaných trustů však může mít i negativní dopad na rozvoj společnosti. Vykonstruovaný trust nesouvisí s podvodem nebo mala fides, ale

¹⁹⁰ Keech v Sandford (1726) Sel. Cas. Ch 61 – Nájem pozemku byl držen ve formě trustu ve prospěch nezletilého. Vykonavatel trustu neobnovil nájem ve prospěch oprávněného (nezletilého). Vykonavatel se stal sám nájemcem. Rozhodnutí soudu určilo, že prospěch vyplývající z nájmu drží vykonavatel ve formě vykonstruovaného trustu ve prospěch nezletilého.

vylučně se skutečností nabytého zisku v souvislosti se zvláštním postavením¹⁹¹. Toto nevyklučuje ani okolnost, že díky jednání osoby ve zvláštním vztahu došlo též ke zhodnocení majetku oprávněného (zmocnitele)¹⁹². Aplikace trustu je řešením porušení zákazu konkurence a efektivním nástrojem proti zneužití důvěrných informací v obchodním styku¹⁹³.

Vykonavatel nebo zmocněnec dále *nesmí zapříčinit rozpor zájmů* vyplývajících ze zvláštního vztahu s jeho osobními zájmy. Je-li předmětem trustu společnost, potom vykonavatel nemůže podnikat sám nebo jako statutární orgán obchodní společnosti v soutěžním vztahu¹⁹⁴.

Osoba ve zvláštním vztahu nesmí přijímat úplatky a bez souhlasu zastoupeného (oprávněného) se též nemůže podílet na zisku nebo získat provizi z daného úkonu. Smyslem je zabránit eventuálnímu konfliktu zájmů stran, proto též soudy pojmají zvláštní vztah extenzivně¹⁹⁵.

Postavení poškozeného ovlivňuje skutečnost, zda je odpovědná osoba, se kterou byl ve zvláštním vztahu odpovědná obligačně k vydání peněžních prostředků, nebo zda jednání vedlo k založení vykonstruovaného trustu. Je-li odpovědná pouze obligačně, potom poškozený se bude těžko domáhat prostředků na úpaci spolu s ostatními věřiteli, nebo

¹⁹¹ Regal (Hastings) Ltd v Gulliver [1942] 1 All ER 378 – Obchodní společnost vlastnila kino a založila dceřinou společnost k získání nájmu dvou jiných kin, tak aby mohly být záhy prodány jako concern. Pronajimatel by nepřistoupil k nájmu, pokud by základní kapitál dceřiné společnosti nebyl plně splacen. Mateřská společnost neměla dostatek kapitálu, aby plně splatila upsané podíly, tak jednatelé mateřské společnosti upsali zbylé podíly. Převodem společnosti na nové společníky získali jednatelé zisk. Noví společníci je zažalovali pro bezdůvodné obohacení a soud shledal prostředky za držené ve vykonstruovaném trustu ve prospěch mateřské společnosti, neboť vztah k ní jim umožnil nabýt majetek. Skutečnost, že podíly nabyly v zájmu společnosti bylo shledáno irrelevantním, ačkoli bez nich by společnost nikdy nemohla získat pronájem a tím naplnit podnikatelský plán.

¹⁹² Boardmann v Phipps [1967] 2 AC – Vykonavatel trustu držel podíly ve veřejně neobchodované (nekotované) společnosti, která nebyla řádně spravována. Právní zástupce mu poradil, že oprávnění z trustu by byly v lepší pozici, pokud by získal nad společností kontrolu. V danou dobu však nebylo v trustu dostatek prostředků k nakoupení dalších podílů. Právní zástupce a jeden z oprávněných tedy koupili podíly sami a provedli restrukturalizaci společnosti. Ačkoli toto učinili v dobré víře v úmyslu zhodnotit trust, Sněmovna Lordů rozhodla, že právní zástupce je vykonavatelem vykonstruovaného trustu vzhledem k části tvořící jeho zisk. Podle rozhodnutí, příležitost ke koupi podílů v obchodní společnosti nastala v souvislosti s jím zastávanou pozicí a užitím důvěrných informací.

¹⁹³ IDC Ltd v Cooley [1972] 2 All ER 162 – Společnost se zabývala stavebním poradenstvím a jednání s potenciálním klientem skončila neúspěšně. Její jednatel však smlouvu uzavřel osobně a v době předstírané nemoci závazek vykonal. Zisk byl držen ve formě vykonstruovaného trustu ve prospěch společnosti.

¹⁹⁴ Re Thomson [1930] 1 Ch – Jeden z vykonavatelů trustu, jehož předmětem bylo podnikání v jachtářství v malém městě, započal podnikat svým jménem ve stejném městě v obdobném předmětu podnikání. Soudní příkaz zakázal podnikat z důvodů rozporu zájmů.

¹⁹⁵ Reading v AG [1951] AC 507 – Zvláštním vztahem může být i postavení vojáka vůči státu vzhledem k jeho pravomocem. Voják byl obligačně odpovědný k vydání peněžních prostředků nabytých formou úplatků za armádní vybavení k usnadnění pašování zboží.

neexistuje-li majetek nabytý formou úplatku, byť byl za něj nabyt jiný majetek, nelze se domáhat jeho vydání. Je-li však založen vykonstruovaný trust, znamená to, že příjemce úplatku či provize drží prostředky ve formě trustu ve prospěch poškozeného (věcně-právní odpovědnost). Oprávněný z trustu má v případě úpadku přednostní právo k uspokojení z majetku trustu a dále je oprávněn k vydání majetku, který byl za získané prostředky nabyt. Případy vzniku obligační povinnosti a vykonstruovaného trustu jsou inkonzistentní.¹⁹⁶

b) ostatní případy

Bez ohledu na existenci zvláštního vztahu může vzniknout vykonstruovaný trust v řadě případů, jejichž okruh se neustále rozvíjí. Z těchto důvodů je vhodné se věnovat jenom těm nejnepřehlednějším.

Formou vykonstruovaného trustu řeší právní systém common law diskrepanci mezi časovým okamžikem titulu a modu v případě nabývání nemovitostí. Se vznikem platné smlouvy se stává prodávající ekvitrním vykonavatelem trustu ve prospěch kupujícího (oprávněného) – tím se stává zároveň ekvitrním vlastníkem¹⁹⁷. Jinými slovy nemovitost je do zapsání v příslušné evidenci majetkovou podstatou vykonstruovaného trustu, jehož oprávněným je kupující a vykonavatelem prodávající.

Prodávající jako vykonavatel trustu je povinen udržovat nemovitost a odpovídá kupujícímu za její úmyslné znehodnocení. Na kupujícího smlouvou přechází nebezpečí škody na věci.

Pozdější judikatura¹⁹⁸ stanovila, že se kupující stává oprávněným z trustu jenom v části splacené kupní ceny. Samostatný podpis smlouvy nevede ke vzniku trustu. Prodávající je tedy odpovědný jenom v části odpovídající podílu zaplacené částky a kupní ceny. Komise pro reformu práva tento přístup kritizovala jako neadekvátní ochranu kupujícího a navrhla návrat k původní koncepci odpovědnosti a vzniku trustu v plném rozsahu.

¹⁹⁶ Lister & Co. v Stubbs [1890] 45 Ch D 1 – Zaměstnanec po řadu let přijímal od dodavatele zboží úplatky, aby společnost nakupovala výhradně od něj. Dodavatel tak získal vysoký zisk. V době vymáhání zaměstnanec již prostředky neměl, neboť za ně pořídil nemovitost. Soud odmítl existenci vykonstruovaného trustu a zastoupenému byl ochoten přiznat pouze obligační odpovědnost zaměstnance.

AG for Hong Kong v Reid [1994] 1 AC 324 – Vládní zaměstnanec přijímal úplatky. Rozhodnutím soudu měl vrátit takto získané finanční prostředky (obligační povinnost). Zaměstnanec za peníze koupil nemovitost v Austrálii. Dřívější rozhodnutí (Lister v Stubbs) bylo kritizováno, neboť umožňovalo zástupci dosáhnout obohacení porušením zvláštní povinnosti. Soud rozhodl o vzniku vykonstruovaného trustu. Růst hodnoty nemovitosti nemůže umožnit zástupci nabytí zisk, případný pokles ceny nemovitosti oproti neoprávněně nabytým prostředkům je povinen uhradit v penězích.

¹⁹⁷ Lysaght v Edwards (1876) 2 Ch D 499

¹⁹⁸ Tempany v Hynes [1976]

Jinou oblastí jsou vzájemné zrcadlové závěti, obvykle odkazující veškerý majetek druhému manželovi. Lze-li prokázat úmysl stran zřídit neodvolatelnou vzájemnou závěť, potom její jednostranná změna vede ke vzniku vykonstruovaného trustu. Nabyvatel z takto změněné poslední vůle se stává vykonavatelem trustu ve prospěch osoby, s kterou byla učiněna zrcadlová závěť.

V oblasti hypotéční zástavního práva (zástavního převodu práva) vzniká jeho realizací vykonstruovaný trust v případě, že po prodeji nemovitosti a uhrazení hypotéčního zástavního úvěru zbyly finanční prostředky. Takovýto přebytek je pak držen poskytovatelem úvěru jako vykonavatelem trustu ve prospěch příjemce úvěru (oprávněného).

6) Unit trust

„Moderní variantou tradičního trustu je unit trust“¹⁹⁹, někdy též označovaný jako „kolektivní investiční plán“ nebo „vzájemný fond“²⁰⁰ či forma ekvitního spoluvlastnictví²⁰¹. Jeho právní úprava vychází jednak z tradičních trustů, dále jeho otevřená forma je s ohledem na volný pohyb kapitálu upravena evropským právem²⁰².

Unit trust patří mezi metody kolektivního investování využívající diverzifikaci rizik portfoliového investování s profesionální správou²⁰³. V moderní podobě se s nimi setkáváme od první poloviny 20. století²⁰⁴ s tím, že podléhají zvláštní kontrole²⁰⁵.

Vykonavatel drží cenné papíry zpočátku²⁰⁶ ve prospěch správcovské společnosti. Tyto cenné papíry ve svém dynamickém souboru jsou rozděleny na jednotky nabízené ke koupi

¹⁹⁹ Keane R.; *Equity and the Law of Trusts in the Republic of Ireland*; Butterworth; London; 1988; str. 77

²⁰⁰ Hayton D.J.; *Underhill and Hayton – Law Relating to Trusts and Trustees*, 16th Ed.; Butterworths – LexisNexis; 2003, str. 45

²⁰¹ Pearce R.A., Stevens J.S.; *The Law of Trusts and Equitable Obligations*, 3rd. Ed.; Butterwoths – LexisNexis; London; 2002; str. 604

Costa & Duppe Properties Ltd. v Duppe [1986] VR 90

²⁰² 85/611/EHS

Unit Trust Act 1990 (Irsko)

²⁰³ Martin J.E.; *Hanbury & Martin - Modern Equity*, 16th Ed.; Sweet&Maxwell; London; 2001; str. 534

²⁰⁴ V roce 1931 nabídla společnost M&G Group ve Velké Británii veřejnosti fixní unit trust, od roku 1936 vznikaly moderní variabilní unit trusty.

²⁰⁵ Od přijetí zákona o finančních službách (1986 Financial Services Act) byl dohled nad unit trusty svěřen „Self Regulating Organisations (SROs)“ odpovědné „Securities and Investment Board (SIB)“ (obdoba někdejší Komise pro cenné papíry). Dnes je dohled nad unit trusty svěřen nástupci SIB – „Financial Services Authority (FSA)“.

²⁰⁶ Pettit P.H.; *Equity and the Law of Trusts*, 9th Ed.; Butterworths – LexisNexis; Croydon; 2001; str 16

veřejnosti. Majitel jednotky získává oprávnění správcovské společnosti vztahující se k podílu na cenných papírech. Celková výše investice do cenných papírů může být buď fixní (fixní unit trust), nebo častěji je správcovská společnost zmocněna výši celkové investice měnit (variabilní unit trust). Obdobně může být zřizovatelskou smlouvou stanovené fixní investiční portfolio²⁰⁷, v praxi však bývá pouze omezeno. Správcovská společnost a vykonavatel musí být obchodní společnosti inkorporované v EU a vzájemně nezávislé²⁰⁸.

Jak vyplývá z charakteru trustu, nemá unit trust právní subjektivitu²⁰⁹, veškeré nakládání s investičním majetkem realizuje vykonavatel trustu podle příkazů správce fondu (správcovské společnosti).

Unit trust vzniká uzavřením smlouvy mezi vykonavatelem, správcem fondu a investory. Investoři ve smlouvě vyjadřují svůj souhlas, aby vykonavatel držel shromážděný majetek svým jménem²¹⁰ a nakládal s ním podle příkazů správce fondu, dále stanoví podmínky odkupu jednotek, určují odměnu vykonavatele a správce fondu.

Hodnota všech jednotek je stejná, její prodejní výše i v případě vzniku nových jednotek odpovídá aktuální hodnotě proporcionalní části portfolia na jednotku.

Unit trust bývá založen na maximální dobu nepřekračující 21 let, aby nedocházelo k porušení pravidel zakazujících (věčnou) nezcizitelnost. Zřizovatelská smlouva obvykle obsahuje ustanovení o prodloužení existence souhlasným projevem vůle majitelů jednotek. Jinou alternativou bránící porušení zákazu (věčné) nezcizitelnosti je zákaz vydávání nových jednotek, který je však vzhledem k účelu unit trustu nepraktický.

Správce fondu určuje podmínky zřizovatelského aktu trustu, řídí unit trust, vyhledává investory a získané prostředky převádí na vykonavatele. Oproti investovaným prostředkům obdrží investoři od vykonavatele tzv. „jednotky“ (units), s kterými mohou volně disponovat (obdobně jako s věcmi movitými). Vlastnictví jednotky nezakládá přímé vlastnické právo k majetku trustu, ale je z části obligačním právem k výplatě proporční částky čistého majetku

²⁰⁷ Re Municipal v General Securities Co Ltd Trust [1950] Ch 212

²⁰⁸ S243(4)-(5) Financial Services and Markets Act 2000

²⁰⁹ Birks P.; English Private Law - vol. I; Oxford University Press; 2000; str. 199

²¹⁰ Riddall J.G.; The Law of Trusts, 6th Ed.; Butterworths – LexisNexis; London; 2002; str. 5

trustu a z části oprávněním z trustu²¹¹. Kromě obligačních vztahů vyplývajících ze smluvního ujednání, platí vůči správci fondu a vykonavateli, a též mezi nimi, zvláštní vztah důvěry vyplývající z charakteru trustu. Majitel jednotky není akcionářem vykonavatele, tudíž se nemůže aktivně zúčastnit valné hromady a přímo jej zavázat²¹².

Vykonavatel drží svým jménem prostředky investorů nebo nabytý majetek ve formě trustu ve prospěch správcovské společnosti, která ho drží proporcionálně jako oprávnění z trustu majitelů jednotek²¹³. Souhrn oprávnění všech majitelů jednotek tvoří oprávnění z trustu²¹⁴. Důsledkem této konstrukce je nedotknutelnost majetku trustu v případě úpadku správcovské společnosti, neboť právním (common law) vlastníkem je vykonavatel, majitelé jednotek jsou ekvitními vlastníky (oprávněnými). Majitelé jednotek nesou odpovědnost pouze svojí investicí.

Správce fondu (správcovská společnost) poskytuje vykonavateli instrukce k nakládání s majetkem. Jedná-li se však o standardní²¹⁵ fond kolektivního investování – autorizovaný unit trust otevřený úpisu veřejnosti, potom je povinností vykonavatele s řádnou péčí zjistit, zda správce fondu vede povinnou evidenci, jedná v mezích svého oprávnění a ve shodě s zákonnými požadavky²¹⁶. Této odpovědnosti se nemůže vykonavatel ani správce fondu zprostit²¹⁷. Neautorizované unit trusty nemohou být prodávány veřejnosti²¹⁸ a souvisí s nimi daňové nevýhody. Správcovská společnost musí mít formu akciové společnosti.

Soukromoprávní unit trust jako speciální fond kolektivního investování

Unit trust nemusí být limitován pouze pro investiční aktivity spojené s cennými papíry. Jako speciální fond kolektivního investování, tedy nepodléhající evropské úpravě²¹⁹, může být jeho předmětem koupě nemovitostí.

²¹¹ Pearce R.A., Stevens J.S.; *The Law of Trusts and Equitable Obligations*, 3rd. Ed.; Butterwoths – LexisNexis; London; 2002; str. 604

²¹² Smith v Anderson (1880) 15 Ch D 241

²¹³ Riddall J.G.; *The Law of Trusts*, 6th Ed.; Butterwoths – LexisNexis; London; 2002; str. 337

²¹⁴ Pearce R.A., Stevens J.S.; *The Law of Trusts and Equitable Obligations*, 3rd. Ed.; Butterwoths – LexisNexis; London; 2002; str. 138

²¹⁵ 85/611/EHS

²¹⁶ Regulations for Collective Investment Schemes

²¹⁷ S253 Financial Services and Markets Act 2000

²¹⁸ S242-248 Financial Services and Markets Act 2000

²¹⁹ S2 Unit Trust Act 1990

Daně a poplatky²²⁰ spojené s převodem vlastnického práva k nemovitostem, vedou k užití unit trustu i v této oblasti. Unit trusty v souvislosti s kolektivním investováním jsou vykonávány (spravovány) finančními institucemi. Zvláštní forma unit trustu, tzv. soukromoprávní unit trust, umožňuje jeho založení komukoli.

Soukromoprávní trust je založen na identických principech vlastnění a správě majetku vykonavatelem trustu ve prospěch majitelů jednotek. Rozsah oprávnění je založen formální zřizovatelskou smlouvou, která též obsahuje administrativní záležitosti, jakož i způsob vydání, odkupu a ocenění jednotek.

Prvotní vklad (převod) majetku do soukromoprávního trustu je dle zákona²²¹ osvobozen od daně, za podmínky současného vzniku trustu (nikoli jeho existence) a protiplněním vykonavatele trustu je pouze vydání jednotek výhradně pro převodce (zřizovatele).

Veřejnoprávní unit trust jako speciální fond kolektivního investování

Jednotky veřejnoprávního unit trustu mohou být nabízeny veřejnosti. Evidence autorizovaných unit trustů vede státní orgán (dále jen „orgán dozoru“)²²² s povinností publikace autorizace ve veřejném věstníku²²³, dále alespoň jedenkrát do roka publikovat seznam autorizovaných trustů.

Orgán dozoru autorizuje unit trust²²⁴, shledá-li správcovskou společnost a vykonavatele za způsobilé k výkonu funkce. Správcovská společnost musí být právnickou osobou a prokázat dostatečné finanční zdroje a řídit se podmínkami autorizace. Obdobně může být vykonavatelem pouze právnická osoba s dostatečnými finančními zdroji a zkušenostmi. Správcovská společnost a vykonavatel musí být nezávislé osoby²²⁵.

²²⁰ Stamp Duty Land Tax

²²¹ S64A Finance Act 2003

²²² Central Bank of Ireland (Irsko), Financial Services Authority (Velká Británie)

²²³ S3(4) Unit Trust Act 1990 - do 21 dnů v *Iris Oifigiúil*.

²²⁴ S242(1) Financial Services and Markets Act 2000

²²⁵ S4(1)(d) Unit Trust Act 1990

S243(4) Financial Services and Markets Act 2000

Podmínky autorizace ukládá orgán dozoru s ohledem na řádnou funkci unit trustu. Jedná se zejména o požadavky na rizikovost investiční strategie, úvěrové podmínky, prospekt a poskytované informace, jiné dozorčí a informační povinnosti týkající se činnosti. Odmítne-li orgán dozoru autorizaci, musí informovat správcovskou společnost a vykonavatele, kteří mají právo soudního přezkoumání rozhodnutí. Ve Velké Británii je dále orgán dozoru oprávněn²²⁶ vydávat obecná pravidla vzniku a správy autorizovaných unit trustů, práv a povinností správcovské společnosti, vykonavatele a majitelů jednotek, zrušení autorizovaného unit trustu. Orgán dozoru je oprávněn z těchto pravidel na základě společné žádosti správcovské společnosti a vykonavatele udělovat výjimky.²²⁷

Nahrazení správcovské společnosti nebo vykonavatele v souladu se zřizovatelským aktem musí být schváleno orgánem dozoru. Orgán dozoru může v Irsku z vlastního rozhodnutí, za podmínek stanovených zřizovatelským aktem, nahradit správcovskou společnost nebo vykonavatele „je-li to žádoucí vzhledem k zájmům majitelů jednotek a potenciálních majitelů jednotek.“²²⁸ Proti rozhodnutí je možno podat odvolání k soudu. Ve Velké Británii²²⁹ je orgán dozoru oprávněn žádat soud, aby odvolal nebo nahradil správcovskou společnost nebo vykonavatele.

Manažerská ani správcovská společnost není oprávněna bez souhlasu orgánu dozoru prodávat ani kupovat jednotky unit trustu, který nebyl autorizován.

Bez souhlasu orgánu dozoru není možno uveřejnit reklamu na unit trust, ledaže je uveřejněna v zahraničním tisku s malým vnitrostátním rozšířením a zároveň by bylo rozšiřování zvláštního vnitrostátního vydání příliš nákladné. Orgán dozoru může stanovit podmínky na dobu určitou nebo neurčitou, za kterých není třeba jeho souhlasu. Takovéto rozhodnutí je kdykoli odvolatelné a musí být publikováno ve veřejném věstníku²³⁰.

Majetek získaný správcovskou společností prodejem nebo z majetku unit trustu, který nebyl rozdělen mezi majitele jednotek, je součástí unit trustu. Na základě žádosti majitele jednotek autorizovaného unit trustu je správcovská společnost povinna odkoupit jednotky.

²²⁶ S247 Financial Services and Markets Act 2000

²²⁷ S250(3) Financial Services and Markets Act 2000

²²⁸ S8(1) Unit Trust Act 1990

²²⁹ S258 Financial Services and Markets Act 2000

²³⁰ S10 Unit Trust Act 1990

Správcovská společnost ani vykonavatel nejsou oprávněni půjčovat si peníze k nabytí majetku pro trust, poskytovat půjčky ke koupi vlastních jednotek nebo zatížit majetek trustu²³¹.

Vykonavatel nemůže být ve zřizovatelském aktu zproštěn odpovědnosti²³² pro případy výkonu povinností s nedostatečnou péčí.

Autorizace může být odňata orgánem dozoru²³³, pokud není splněn některý požadavek autorizace, způsobilost správcovské společnosti nebo vykonavatele neodpovídá požadavkům zákona, správcovská společnost nebo vykonavatel poskytl orgánu dozoru úmyslně nebo z nedbalosti nepravdivé údaje o splnění podmínek autorizace, unit trust je neaktivní po dobu alespoň dvanácti po sobě jdoucích měsíců, nebo orgán dozoru shledá potřebu odejmout autorizaci z důvodů zájmu majitelů jednotek. Odejmutí autorizace musí předcházet výzva správcovské společnosti nebo vykonavatelů k nápravě. Proti rozhodnutí o odejmutí autorizace je možné ve Velké Británii podat odvolání k „Tribunálu pro finanční služby a trhy“. Na žádost může být autorizace zrušena, není-li to v rozporu s veřejným zájmem.

Zřizovatelský akt unit trustu je zakládajícím dokumentem, který v rámci řízení o udělení autorizace podléhá schválení orgánu dozoru a je povinně publikován. Ze zmíněných důvodů je často zřizovatelský akt srovnáván s prospektem obchodních společností.

Veřejnoprávní unit trust jako standardní fond kolektivního investování

Národní právní úprava unit trustu²³⁴ reflektuje evropskou směrnici o kolektivním investování²³⁵. Tato právní úprava veřejnoprávních unit trustů, jako speciálních fondů kolektivního investování, je základem pro veřejnoprávní unit trusty jako standardní fondy.

Na unit trusty, které jsou standardními fondy kolektivního investování jsou kladeny další požadavky vyplývající z provedení evropské směrnice v národním právu.

²³¹ S13 Unit Trust Act 1990

²³² S253 Financial Services and Markets Act 2000

²³³ S254(1) Financial Services and Markets Act 2000

²³⁴ Unit Trust Act 1990

Financial Services and Markets Act 2000

²³⁵ 85/611/EHS

Správa trustů

Řádné nakládání s prostředky trustu upravuje zákon²³⁶ a je předpokladem k fungování celého právního institutu. Zvláštní právní úprava unit trustu stanoví některé odchylky (viz výše), stejně tak jsou stanoveny odchylky pro unit trusty jako standardní fondy kolektivního investování s ohledem na evropskou směrnici²³⁷.

Legislativa upravuje zejména právní aspekty jmenování, odvolání, ukončení činnosti vykonavatele trustu a dále jeho povinnosti při správě trustu: 1) určit rozsah a podmínky trustu, 2) zajištění majetku, 3) nenabývat zisk z trustu, 4) zákaz obchodů s trustem, 5) investiční povinnost, 6) realizace trustu s jeho podmínkami, 7) účetní a informační, 8) zákaz substituce vykonavatele. Přísnější úprava je věnována oblasti kolektivního investování, ovlivněná též evropskou úpravou.

Jmenování, odstoupení, odvolání vykonavatele

Zřizovatel obvykle jmenuje pro výkon trustu více vykonavatelů, v čemž není co do minimálního ani maximálního počtu právně limitován.

Vykonavatelem trustu může být též oprávněný, nebo jeden z nich, leč vzhledem k možnosti konfliktu zájmů toto není doporučeno. Obdobně není doporučeno jmenovat vykonavatelem nezletilou osobu a v rámci připravované úpravy bude jmenování nezletilého zakázáno. Korporace může být jmenována vykonavatelem pouze v případě, že je to slučitelné s její zakladatelskou smlouvou a stanovami²³⁸.

Primární jmenování vykonavatele vyplývá z aktu zřizovatele trustu (inter vivos nebo mortis causa). Je-li trust platně zřízen, ale vykonavatel nebyl jmenován nebo zanikl (zemřel) před vznikem trustu, případně odmítl vykonávat funkci vykonavatele trustu, soud je oprávněn jmenovat jiného vykonavatele²³⁹. Více vykonavatelů obvykle drží majetek v přírůstkovém spoluvlastnictví, tudíž zánik (úmrtí) jednoho nevyžaduje akt potřebný k převodu vlastnictví na ostatní vykonavatele, neboť k němu dochází ex lege.

²³⁶ Trustee Act 1893 (ve znění Trustee Act 1931, Trustee (Authorized Investments) Act 1958) (Irsko)
Trustee Act 2000 (Velká Británie)

²³⁷ 85/611/EHS

²³⁸ Memorandum of Association, Articles of Association

²³⁹ Pollock v Ennis [1921] 1 IR 181

Samotný zřizovací akt obvykle obsahuje zmocnění ke jmenování nového nebo dalšího vykonavatele za stanovených podmínek²⁴⁰. Kromě toho může být vykonavatel jmenován na základě zákonného zmocnění²⁴¹. Zmocnění může být vykonáno osobou k tomu určenou zřizovatelským aktem, není-li jí, potom zřizovatelem, není-li taková osoba nebo nejedná či není způsobilá k právnímu úkonu, ke jmenování je oprávněn současný vykonavatel, po jeho smrti (zániku) správce dědictví (likvidátor). Jmenovací akt musí mít písemnou formu a vzhledem k přechodu majetku²⁴² je vhodná forma notářského zápisu, které by bylo jinak nutno použít v samostatném převodním aktu.

Soud je diskrečně oprávněn na návrh podle zvláštního procesního postupu jmenovat nového nebo dalšího vykonavatele, pokud by byl jiný způsob jmenování „nevhodný, obtížný nebo neproveditelný“²⁴³. Jedná se o jediný způsob, jakým mohou být jmenováni další vykonavatelé.

Zatímco potenciální vykonavatel může odmítnout výkon funkce bez udání důvodů, vykonavatel může ukončit výkon jen z taxativně vymezených důvodů. Ukončení výkonu vykonavatele lze explicitně umožnit zřizovatelským aktem nebo souhlasným vyjádřením všech oprávněných, za podmínky plné způsobilosti k právním úkonům a zároveň v jejich prospěch je vykonávána správa veškerého majetku trustu²⁴⁴. Další možnosti ukončení stanoví zákon. Vykonavatel ukončí výkon funkce, pokud písemnou formou prohlásí svoji vůli, existují alespoň dva další vykonavatelé, kteří s ukončením výkonu funkce souhlasí²⁴⁵. Ukončení výkonu funkce může též souviset s užitím zákonného zmocnění jmenování vykonavatele²⁴⁶ nebo soudní diskrecí nahrazení vykonavatele²⁴⁷.

Obdobnými principy je řízeno odvolání vykonavatele. Podmínky mohou být stanoveny v zřizovatelském aktu. Dále k odvolání dochází prohlášením vůle všech

²⁴⁰ Obvykle kdykoli to považuje vykonavatel za vhodné. Podmínky mohou být však stanoveny striktně, např. „nebude-li vykonavatel způsobilý k výkonu“ – Re Wheeler [1896] 1 Ch – Nezpůsobilostí soud však neshledal neschopnost jednat pro úpadek vykonavatele.

²⁴¹ S10 Trustee Act 1893

²⁴² S12 Trustee Act 1893

²⁴³ S25 Trustee Act 1893

²⁴⁴ Delany H.; Equity and the Law of Trust in Ireland, 3rd Ed.; Round Hall, 2003; str. 388

²⁴⁵ S11 Trustee Act 1893

²⁴⁶ S10 Trustee Act 1893

²⁴⁷ S25 Trustee Act 1893

oprávněných majících plnou způsobilost k právním úkonům a oprávnění se vztahuje k veškerému majetku trustu. Právo na odvolání současného vykonavatele je též spjata se soudní diskrecí jmenování nového nebo dalšího vykonavatele. Jurisdikce potvrdila právo odvolat vykonavatele v případech, kdy nejedná kompetentně, poctivě nebo jehož jednání ohrožuje majetkovou podstatu trustu²⁴⁸.

Povinnosti vykonavatele trustu

Míra odpovědnosti vykonavatele je závislá, zda s jeho funkcí je spjata odměna. Bezúplatný výkon funkce předpokládá řádnou péči²⁴⁹, kdežto úplatný péči odbornou. Správa trustu nevyklučuje možnost, aby někteří vykonavatelé spravovali trust úplatně a někteří bezúplatně. Původní koncept bezúplatné správy trustu laickým vykonavatelem je nahrazován²⁵⁰ konceptem profesionální správy, i s ohledem na moderní aplikaci trustů v kolektivním investování (zejm. unit trust).

Primární povinností vykonavatele je seznámit se s podmínkami zřizovatelského aktu trustu a s jeho majetkovou podstatou. Je povinen se zejména seznámit s podmínkami nakládání s majetkem, např. rozsahem a strukturou investičního oprávnění²⁵¹. Povinností je zajistit, aby byl na něj a ostatní vykonavatele převeden majetek ve formě přírůstkového spoluvlastnictví²⁵² a byl řádně investován v souladu s podmínkami trustu. Stává-li se vykonavatelem existujícího trustu, je jeho povinností též kontrola správy předcházejících vykonavatelů, případně domáhání se náhrady škody či bezdůvodného obohacení.

²⁴⁸ Arnott v Arnott (1624) 58 ILTR – Vykonavatel může být odvolán též v případě, kdy svou správou činí trust nespravovatelný. Rozhodujícím kritériem pro odvolání byl prospěch oprávněných vzhledem k výkonu podnikání, které bylo předmětem majetkové podstaty trustu.

Spencer v Kinsella [1996] 2 ILRM 401 – Rozhodnutí potvrdilo, že zájem oprávněných je rozhodujícím kritériem pro odvolání vykonavatele.

Moore v McGlynn [1894] IR – Vykonavatel může být odvolán, pokud jeho zájmy jsou v rozporu se zájmy oprávněných. V tomto případě vykonavatel se stal započítaným podnikáním soutěžitelem ve stejném předmětu podnikání. Rozhodující byl fakt potenciálního rozporu zájmů, nikoli samotný rozpor. Zda je pro dovolání vykonavatele potřebný potenciální nebo skutečný rozpor zájmů rozhoduje soud ad hoc.

Kirby v Barden (1995) HC – Získání daru, který mohl být předmětem sporu o rozsah majetku trustu zapříčinil konflikt zájmů.

²⁴⁹ Scott v National Trust for Places of Historic Interest or National Beauty [1998] 2 All ER 705

²⁵⁰ Hackney J.; Understanding Equity and Trusts; Fontana Press; London; 1987; str. 124

²⁵¹ Nestle v National Westminster Bank plc [1993] 1 WLR 1260 – Není-li si vykonavatel jist rozsahem oprávnění, je jeho povinností vyžádat si odborné posouzení.

²⁵² Delany H.; Equity and the Law of Trust in Ireland, 3rd Ed.; Round Hall, 2003; str. 392

Vykonavatel je povinen uplatňovat pohledávky a vymáhat je v přiměřené lhůtě po splatnosti, bez ohledu na extralegální dopady²⁵³. Od povinnosti vymáhat je osvobozen, pokud by zřejmě nedošlo k rozšíření majetkové podstaty pro nedobytnost nebo neefektivnost. Upustit od soudního vymáhání majetku může vykonavatel též v případech zohledňujících majetek trustu, který by v případě neúspěchu v soudním řízení pokryl s ním spojené náklady²⁵⁴. Při prodeji majetku je zásadně²⁵⁵ povinen docílit nejvyšší možné ceny.

Obdobně jako členové statutárních orgánů společnosti nesmí vykonavatel v souvislosti s výkonem své funkce využívat možnosti nabytí zisku a vzniklé výhody²⁵⁶. Takto nabyté obohacení by vykonavatel držel ve vykonstruovaném trustu²⁵⁷ pro oprávněné z původního trustu.

Vykonavatel je povinen přecházet vzniku konfliktu osobních zájmů a zájmů oprávněných²⁵⁸.

Právní domněnka stanoví, že výkon funkce vykonavatele je zásadně bezplatný²⁵⁹ bez ohledu na náročnost²⁶⁰.

Výjimek z bezúplatnosti výkonu správy je několik. Vyplývá-li to z explicitního ustanovení zřizovatelské smlouvy. Dále je-li vůlí zřizovatele jmenovat profesionálního nebo korporátního vykonavatele, je úplatnost ve Velké Británii předpokládána²⁶¹, kdežto v Irsku musí být explicitně vyjádřena. Z důvodů zvláštního zřetele může soud odměnu přiznat²⁶²,

²⁵³ Re Brogden (1888) 38 Ch D – Peníze vycházející z manželského vyrovnání přestaly být soudně vymáhány z obav o partnerské vztahy.

²⁵⁴ Bradstock Trustee Services Ltd. v Nabarro Nathanson [1995] 1 WLR 1405

²⁵⁵ Buttle v Saunders [1950] 2 All ER 193 – Zcela výjimečně lze akceptovat nižší cenu, pokud např. výhodnější nabídka přišla v pokročilém stádiu jednání o prodeji, které znemožňuje přistoupit k lepší nabídce.

²⁵⁶ Armstrong v Armstrong (1880) 7 LR Ir 207

²⁵⁷ Keech v Sandford (1726) Sel Cas. Ch. 61 – Vykonavatelem neobnovený nájem ve prospěch trustu, který uzavřel ve svůj prospěch byl shledán za držený ve vykonstruovaném trustu ve prospěch původního.

Gabbett v Lawder (1883) 11 LR Ir

Regal Hastings Ltd v Gulliver [1942] 1 All ER – Vykonstruovaný trust z obohacení společníků statutárního orgánu obchodní společnosti.

Boardmann v Phipps [1967] 2 AC – Vykonstruovaný trust vzniklý jednáním právního zástupce.

²⁵⁸ Moore v McGlynn [1894] IR – Vykonavatel se stal započítím podnikání soutěžitelem ve stejném předmětu podnikání.

Re Thompson [1930] 1 Ch – Konfliktem zájmů nemusí být podnikání ve stejném předmětu podnikání, pokud je vliv zanedbatelný. V tomto případě specializovaný jachtařský obchod v malém městečce byl konfliktem.

²⁵⁹ Re Ormsby (1809) 1 Ba & B 189

²⁶⁰ Barrett v Hartley (1886) LR 2 Eq 789

²⁶¹ S29 Trustee Act 2000

²⁶² Boardman v Phipps [1967] 2 AC – Zvýšení odměny vykonavatele jako podíl na realizovaném výnosu.

není-li to v přímém rozporu s ustanovením zřizovatelského aktu. Odměna může být přiznána vykonavateli souhlasným vyjádřením všech oprávněných, pokud mají způsobilost k právním úkonům²⁶³. Je-li vykonavatelem advokát, obecně se jedná o bezúplatný výkon. Nárok na odměnu mu vzniká²⁶⁴, vede-li soudní spor za sebe a ostatní spoluvykonavatele v souvislosti s trustem, za předpokladu, že odměna nepřesáhne úroveň za zastupování ostatních spoluvykonavatelů. Vykonavatel má nárok na náhradu nákladů, které mu vznikly při řádném výkonu funkce v dobré víře²⁶⁵.

Nevyvratitelná právní domněnka o neobjektivním vlivu platí v případě koupě majetku vykonavatelem nebo jiných vykonavatelů z majetkové podstaty trustu, která je zakázána. Kupní smlouva je zrušitelná oprávněnými z trustu bez ohledu na její výhodnost²⁶⁶. Vykonavatel může koupit od oprávněného jeho oprávnění nebo majetek nabytý z trustu za nikoli nevýhodných podmínek. V těchto případech je domněnka o neobjektivním vlivu vyvratitelná²⁶⁶, prokázáním nezneužití pozice vykonavatele, kvalifikovaným informováním oprávněného a realizací koupě za objektivně zjistitelnou cenu²⁶⁷.

Vykonavatel má právo a povinnost užít majetek trustu za podmínek a k účelům stanovených explicitně zřizovatelským aktem nebo osobami takto určenými, nejsou-li podmínky stanoveny v samotném aktu²⁶⁸. Podmínky trustu nebo zákonná ustanovení limitují rozsah možných investičních instrumentů, zároveň stanoví povinnost majetek trustu k investování použít. Vykonavatel je povinen zajistit stálý příjem oprávněných při zachování majetkové podstaty trustu. Chybí-li zcela ve zřizovatelském aktu vymezení dovolených investičních instrumentů, jejich rozsah stanoví zákon²⁶⁹. S investicí do cenných papírů se váže

Re Duke of Norfolk's Settlement Trusts [1982] Ch – Soud rozhodl o zvýšení odměny vykonavatele.

²⁶³ za oprávněné, kteří nemají plnou způsobilost k právním úkonům (nezletilí, nenarození atd.) může vyjádřit souhlasné stanovisko soud

²⁶⁴ Cradock v Piper (1850) 1 Mac&G

Re Smith's Estate [1894] 1 IR

²⁶⁵ Courtney v Rumley (1871) IR 6 Eq

S24 Trustee Act 1993

²⁶⁶ Tito v Waddell no. 2 [1977] Ch

²⁶⁷ Nezávislé ocenění majetku ani právní zastoupení oprávněného není vyžadováno, leč je považováno za vyvrácení domněnky neobjektivního vlivu.

Smyth v Smyth (1978) HC –unrep.

²⁶⁸ Trustee Act 1893 ve znění S1 Trustee (Authorized Investments) Act 1958

Wright v Morgan [1926] AC 788 – Majetek trustu mohl být prodán jen vykonavateli trustu, po zániku funkce bylo nabytí majetku zrušitelné.

²⁶⁹ část I. Trustee Act 1893, novelizovaná S1 Trustee (Authorized Investments) Act 1958

v Irsku povinnost vykonavatele každých šest měsíců provádět její přezkoumání²⁷⁰, vykonavatel musí dbát na její likviditu a diverzifikaci rizik²⁷¹.

Vykonavatel nese odpovědnost za volbu dovoleného investičního instrumentu, v případě bezúplatného výkonu je vyžadována řádná péče, při úplatném odborná péče²⁷². Při volbě instrumentu nemůže vykonavatel zohledňovat jiná hlediska, než finanční prospěch oprávněného, ačkoli tím může přímo nebo nepřímo oprávněného poškodit mimo sféru existujícího trustu²⁷³. Oproti tomu u charitativních trustů musí vykonavatel zohledňovat jejich účel²⁷⁴.

Komise pro reformu práva v Irsku navrhuje uzákonění vyžadovaného standardu péče stejně, jako tomu bylo ve Velké Británii²⁷⁵. Vykonavatel dle návrhu musí vykonávat takovou péči a odbornost, která je očekávatelná vzhledem k charakteru trustu, s ohledem na dva faktory. Rozhodující je skutečnost zvláštních znalostí nebo zkušeností vykonavatele, nebo jeho tvrzení, že má tyto znalosti nebo zkušenosti. Druhým faktorem je výkon profesionálního vykonavatele, u kterého se předpokládá zvláštní znalost nebo zkušenost s ohledem na výkon takovéto funkce.

S limity nakládání s majetkem trustu vykonavatelem souvisí práva třetích osob. Není-li správce trustu oprávněn k půjčce ze zřizovatelského aktu, ex lege je oprávněn pouze k takové půjčce, která vede k zachování majetku trustu. Věřitel poskytuje prostředky nikoli trustu, ale vykonavateli, má-li dojít k případnému uspokojení z majetku trustu, nesmí dojít

²⁷⁰ Irsko - SI No. 28 of 1998 – Příloha č. 2, ustanovení č. 4

Velká Británie – S4 Trustee Act 2000

²⁷¹ SI No. 595 of 2002

²⁷² Learoyd v Whitley (1886) 33 Ch D – Vykonavatel je povinen k péči „opatrného obchodníka“, musí se vyhýbat riskantním a nejistým investicím.

Bartlett v Barclays Bank Trust Co. Ltd. [1980] Ch – Vyšší standard péče je vyžadován od profesionálního vykonavatele, zejména při spekulativních investicích.

Re Watermans's Will Trusts [1952] 2 All ER – Úplatný výkon správy zakládá povinnost odborné péče.

Nestle v National Westminster Bank Plc [1993] 1 WLR - Je-li vykonavatelem banka, předpokládá se odborná péče, zejména povinnost seznámit se s rozsahem oprávněných investičních instrumentů. Užije-li vykonavatel dovoleného instrumentu a dosáhne-li tak nižšího zisku, než užitím jiného dovoleného, je odpovědný za škodu pouze v případě porušení odborné péče.

Stacey v Branch [1995] Ch 270 – Nedosažení potenciálního zisku neuzitím riskantního investičního instrumentu nezakládá odpovědnost vykonavatele, užil-li jiného dovoleného instrumentu.

²⁷³ Cowan v Scargill [1985] Ch 270 – Vykonavatelé investic penzijního fondu drženého ve formě trustu ve prospěch horníků, kdy samotní vykonavatelé byli horníky, nemohou odmítnout investovat do konkurenční společnosti z důvodů ochrany odvětví (společnosti). Pouze výběr mezi investicemi, které potenciálně jsou stejně výhodné, může být založen na extralegálních a nefinančních aspektech.

²⁷⁴ Harries v Church Commissioners [1992] 1 WLR 1241

²⁷⁵ Trustee Act 2000

k překročení oprávnění vykonavatele. V opačném případě se věřitel může hojit pouze na majetku vykonavatele. Toto je výraznou odlišností od jednání obchodních společností. Jedná-li vykonavatel v souladu se zřizovatelským aktem, potom má nárok na náhradu nákladu a uhrazení vzniklé škody z majetku trustu²⁷⁶, nelze-li ji takto uspokojit, odpovídají mu přímo oprávnění²⁷⁷. Věřitel vůči oprávněným nemá žádná práva, uplatňuje je vůči vykonavateli, který právo na výše zmíněný regres. Právo na regres může být vyloučeno zřizovatelským aktem²⁷⁸ nebo ekvitem vyloučením žalobního nároku²⁷⁹ vyplývajícího z prezentace nulové odpovědnosti investorů.

Zřizovatelský akt určuje podmínky výkonu funkce vykonavatele trustu, oprávnění nemohou přímo rozhodovat o správě majetku. Vykonavatel vystupuje a nakládá s majetkem vlastním jménem a není pouhým zmocněncem oprávněných. Nemožnost rozhodovat přímo ani většinou oprávněných je kompenzováno právem každého oprávněného obrátit se na soud, aby určil neplatnost jednání vykonavatele nebo povinnost jednat. Na druhé straně jednání vykonavatele v rozporu s jeho povinností, zřizovatelskou smlouvou nemůže být schváleno. Oprávnění mohou pozbyt limitované odpovědnosti, pokud na výkon funkce vykonavatele mají takový vliv, že se stává pouhým zmocněncem. V tomto případě odpovídají věřitelům přímo.

Majetek trustu nebo jeho výnosy musí vykonavatel rozdělovat mezi oprávněné podle podmínek zřizovatelského aktu, ledaže se jedná o diskreční trusty. Při rozdělování majetku musí dbát zájmů současných i budoucích oprávněných, tedy proporcionality mezi výnosem a zachováním majetkové podstaty trustu. Podmínkou ochrany zájmů oprávněných je povinnost vykonavatele určit všechny oprávněné z trustu. V souvislosti se správou a rozdělováním majetku mezi oprávněné musí vést účetní evidenci a poskytovat oprávněným informace týkající se trustu, umožnit nahlédnout do účetní evidence a dokladů vztahujících se k majetku.

Vykonavatel se nemůže zprostit odpovědnosti a povinností zastoupením, což vyplývá ze vztahu důvěry a předpokládaného osobního výkonu správy trustu²⁸⁰. Vůči oprávněným je odpovědný vykonavatel i v případě, že k výkonu svých povinností užije jiné osoby

²⁷⁶ Octavo Investments Pty Ltd v Knight (1979) 144 CLR 360 (HC of Australia)

²⁷⁷ J W Broomhead (Vic) Pty Ltd v J V Broomhead Pty Ltd (1985) 3 ACLR 355 (Vic SC)

²⁷⁸ McLean v Burns Trustee Co Pty Ltd (1988) ACLR 926 (NSWSC)

²⁷⁹ estoppel

²⁸⁰ Re O'Flanagan and Ryan's Contract [1905] IR 280

(zaměstnanec nebo zmocněnec)²⁸¹. Odpovědnost užitých osob vůči vykonavateli není dotčena. Výjimku tvoří užití osoby, např. právního zástupce, v případech, ve kterých by „opatrný obchodník“ takovouto osobu užil. V těchto případech odpovídá přímo tato osoba²⁸², vykonavatel není zbaven odpovědnosti za prováděcí kontroly²⁸³. Vykonavatel musí určit tuto osobu sám, pověřil-li tím zástupce, odpovídá sám za volbu osoby s řádnou péčí²⁸⁴. Pověřená osoba může vykonávat pouze pro ni typické úkony²⁸⁵. V některých případech zákon požaduje po vykonavateli využití odborného poradenství pro volbu investičního instrumentu, ledaže to vzhledem k povaze a posouzení vykonavatele není nutné²⁸⁶. Vykonavatel se může nebo musí nechat zastoupit též v případech stanovených zřizovatelským aktem nebo vyplývajících ze zákona.

Trusty v mezinárodním právu

1) *Evropské právo a trusty*

Evropské směrnice „o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se subjektů kolektivního investování do převoditelných cenných papírů (SKIPCP)“²⁸⁷ (směrnice o kolektivním investování) zahrnuje unit trusty ve svém čl.1 odst. 2) mezi SKIPCP.

Zpočátku je nutno upozornit na pojmovou nepřesnost českého znění směrnice. Místo užití termínu „podnik“²⁸⁸ v evropském významu (tedy podnik kolektivního investování s převoditelnými cennými papíry), je nesprávně užit termínu „subjekt“. Trust nemá vlastní právní subjektivitu, jak bylo v této práci vyloženo²⁸⁹ a není ani účelem směrnice mu tuto subjektivitu přiřknout. Vyplývají-li ze směrnice práva a povinnosti subjektu a jako subjekt je označován trust, potom se tyto povinnosti vztahují na subjekty stojící za strukturou trustu, tak jak byl podán výklad o unit trustech²⁹⁰. Autor dále považuje za nevhodné slučovat institut

²⁸¹ Turner v Corney (1841) 5 Beav. 515

²⁸² Speight v Gaunt (1883) 22 Ch D – Vykonavatel pověřil obchodníka s cennými papíry ke koupi akcií. Obchodník odpovídal za zpronevření prostředků přímo oprávněným.

²⁸³ S24 Trustee Act 1893 (Irsko)

S30 Trustee Act 1925 (Anglie)

²⁸⁴ Fry v Tapson (1884) 28 Ch D – Odhadce zvolen na doporučení advokáta, ten však ocenil majetek neobjektivně a došlo k újmě na majetku trustu.

²⁸⁵ Rowland v Witherden (1851) 3 NcN&G – Právní zástupce nemůže být pověřen nebo vykonávat funkci makléře.

²⁸⁶ S5 Trustee Act 2000 (Velká Británie)

²⁸⁷ 85/611/EHS

²⁸⁸ undertakings

²⁸⁹ viz. str. 9

²⁹⁰ viz. str. 45

svěření a trustu²⁹¹. Směrnice rozumí pod pojmem podílový fond též unit trust. Tyto instituty jsou si velmi blízké, přesto odlišná koncepce vlastnictví může v některých případech způsobovat komplikace. S tímto ohledem je nutno směrnici interpretovat.

Předmětem působnosti směrnice jsou pouze unit trusty, „jejichž výhradním předmětem činnosti je kolektivní investování kapitálu získaného od veřejnosti do převoditelných cenných papírů a které provozují svou činnost na základě zásady rozložení rizika a jejichž podílové jednotky jsou na žádost podílníků²⁹² přímo nebo nepřímo odkoupeny nebo vyplaceny z aktiv“²⁹³ majetku trustu. Za rovnocenné odkupu nebo vyplacení se považuje jednání ze strany trustu k zajištění toho, aby se hodnota jeho jednotek na burze významně nelišila od čisté hodnoty jeho aktiv. Směrnici podléhá úprava pouze unit trustů otevřeného typu, nabízejících své jednotky veřejnosti v členském státu a (nebo) je národní právní úprava nevylučuje z důvodů nepřiměřenosti pravidel oddílu V a čl. 36 směrnice jejich investiční a úvěrové politiky²⁹⁴. V této práci jsou takto definované trusty s ohledem na terminologii české právní úpravy²⁹⁵ označovány za „veřejnoprávní unit trusty jako standardní fondy kolektivního investování“.

S ohledem na volný pohyb kapitálu a ochranu investorů (spotřebitelů) směrnice stanoví zákaz přeměny na speciální fond kolektivního investování a zákaz odlišování mezi SKIPCP národními a založenými v jiném členském státu. Směrnice dále stanoví za sídlo (místo, kde se nachází) unit trustu místo registrovaného sídla správcovské společnosti²⁹⁶.

Předpokladem SKIPCP je v rámci EU uznávané povolení vydané pověřeným orgánem členského státu. Podmínkou udělení povolení je schválení správcovské společnosti, vykonavatele a investiční politiky stanovené ve zřizovatelském aktu. SKIPCP je povinen hlásit jakékoli změny.

Směrnice stanoví dále povinnosti a nároky kladené na správcovskou společnost, vykonavatele a zákaz jejich propojenosti²⁹⁷. Reguluje též strukturu dovolených investičních

²⁹¹ Johnston D.; *The Roman Law of Trusts*; Clarendon Press – Oxford University Press; Oxford; 1988

²⁹² majitelů jednotek

²⁹³ 85/611/EHS čl. 1 odst. 2

²⁹⁴ 85/611/EHS čl. 2 odst. 1

²⁹⁵ Zk.č. 189/2004 Sb. (o kolektivním investování) §2 odst. 1 písm. d)

²⁹⁶ 85/611/EHS čl. 3

²⁹⁷ 85/611/EHS čl. 5-11

instrumentů, dostatečnou diverzifikaci rizik stanovením struktury investic vzhledem k majetku trustu, vzhledem k emisi, emitentovi, nabytým hlasovacím právům²⁹⁸. Ochrana investorů směřující k podpoře volného pohybu kapitálu je zakotvena ve stanovení náležitostí, periodicity informační povinnosti správcovské společnosti, povinnému ověření auditorem a v náležitostech veřejné nabídky jednotek²⁹⁹. Minimální obsahové náležitosti zřizovatelského aktu upravuje příloha A, náležitosti výročních zpráv příloha B.

Mezi obecné povinnosti patří omezení aktivní a pasivní úvěrové volnosti správcovské společnosti, povinnost odkoupit na požádání jednotky od jejich majitelů, způsob určení ceny jednotek, dělení výnosů a způsob určení odměny správcovské společnosti.³⁰⁰

Směrnice upravuje způsob nabízení jednotek unit trustu v jiném členském státě a tomu předcházející informační povinnost, zákaz diskriminačního zacházení ze strany jiného členského státu.³⁰¹ Členské státy jsou povinny zřídit, upravit pravomoci a řízení před orgány příslušnými k povolování a dohledu³⁰².

Vzhledem k předmětu a rozsahu této práce, není možné evropskou směrnicí podrobit zvláštnímu detailnímu výkladu. Unit trust tvoří v evropském právu kolektivního investování neopomenutelný institut, s kterým se musí vypořádat i členské státy kontinentální právní kultury.

2) *Trust v mezinárodním právu soukromém*

Trust, zejména v podobě unit trustu, má významný přeshraniční dopad. Určení rozhodného práva a z něj vyplývajících nároků vykonavatele, zakladatele nebo oprávněného může být rozhodující.

Otázky mezinárodního práva soukromého, týkající se trustů, upravuje „Haagská konvence o rozhodném právu trustů a jejich uznání³⁰³“ z roku 1985 v anglickém a francouzském závazném znění.

²⁹⁸ 85/611/EHS oddíl. V.

²⁹⁹ 85/611/EHS oddíl. VI.

³⁰⁰ 85/611/EHS oddíl. VII.

³⁰¹ 85/611/EHS oddíl. VIII.

³⁰² 85/611/EHS oddíl. IX.

³⁰³ 1985 Hague Convention on the Law Applicable to Trusts and on their recognition

Stanoví strukturu, podmínky založení a změny trustu, povinnosti a postavení vykonavatele, povinnost písemné průkaznosti zřízení. Rozhodným právem je právní systém zvolený zřizovatelem, není-li ho, právo nejbližše spojené s ohledem na správu trustu, umístění majetku, sídla nebo umístění vykonavatele, místa cíle nebo plnění trustu³⁰⁴. Majetek trustu tvoří dle konvence samostatný zvláštní fond, který není součástí majetku vykonavatele, ale o který může svým jménem žalovat nebo být žalován.³⁰⁵ Dále stanoví podmínky nemožnosti aplikace zvoleného právního řádu.

Otázky mezinárodního práva soukromého, týkající se trustů, jsou předmětem samostatných pojednání, na které tímto autor odkazuje³⁰⁶.

Obdobné instituty a možnosti aplikace v českém právním řádu

Trusty kombinují prvky zvláštních svěřeneckých vztahů s trojstrannými smlouvami, jejichž předmětem je věc hromadná. V českém právním řádu nalezneme řadu institutů, které tyto jednotlivé prvky obsahují.

Porovnání trustů vzhledem ke smlouvám a institutu zastoupení bylo podáno výše³⁰⁷. Bez dalšího lze tento výklad vztáhnout i na českou právní úpravu. Zvláštnosti tvoří smlouvy in favorem tertii dle občanského zákoníku³⁰⁸, dále trojstranné smlouvy obchodního zákoníku (zejména o otevření akreditivu³⁰⁹, o inkasu³¹⁰).

Z hlediska zvláštního majetkového vztahu v souvislosti s vlastnictvím je vhodné poukázat na institut vrácení daru³¹¹, zajišťovací převod práva³¹², vklad společníka do obchodní společnosti³¹³. Jedná se o právní instituty, při kterých dochází k převodu

³⁰⁴ 1985 Hague Convention on the Law Applicable to Trusts and on their recognition - čl. 6, 7

³⁰⁵ 1985 Hague Convention on the Law Applicable to Trusts and on their recognition - čl. 11

³⁰⁶ Harris J.; The Hague Trusts Convention - Scope, Application and Preliminary Issues; Hart Publishing; Oxford - Portland Oregon; 2002

³⁰⁷ viz. str. 16

³⁰⁸ Zk. č. 40/1964 Sb. §50

³⁰⁹ Zk. č. 513/1991 Sb. §682

³¹⁰ Zk. č. 513/1991 Sb. §692

³¹¹ Zk. č. 40/1964 Sb. §630

³¹² Zk. č. 40/1964 Sb. §553

³¹³ Zk. č. 513/1991 Sb. §59

vlastnického práva na jinou osobu, s tím, že vlastnické právo může být za určitých okolností převedeno zpět, aniž by zde byl věcně-právní titul (chování obdarovaného, soluce, zánik společnosti).

Majetková podstata trustu je věcí hromadnou a svojí strukturou, nakládáním a charakterem obdobný institutu podniku v českém právním řádu³¹⁴.

Charakter trustů v českém právním řádu nejlépe vystihuje institut podílových fondů³¹⁵. Podílový fond je zvláštní soubor majetku náležející všem vlastníkům podílových listů. V této konstrukci lze shledat obdobu majetkové konstrukce trustu – majetek trustu je v ekvitním vlastnictví všech oprávněných. Vzhledem k odlišné koncepci vlastnictví, kontinentální (tedy i české) vlastnictví je porovnáváno s formálním vlastnictvím v common law. Lze tedy shledat významný rozdíl. Vlastníkem majetku u podílového fondu jsou vlastníci podílových listů, zatímco u trustů je to vykonavatel.

Podílový fond je zvláštním institutem kolektivního investování, kdežto trust má širší spektrum využití, jak se snažila tato práce v hrubých obrysech naznačit. V souvislosti se sférou využití lze některé druhy trustů zřizovat zcela neformálním způsobem, kdežto k vytvoření podílového fondu je třeba povolení České národní banky. Aplikace unit trustu ve sféře kolektivního investování s nabídkou veřejnosti obdobně vyžaduje povolení orgánu dohledu.

Vztah k majetku podílového fondu je založen skrze zvláštní druh cenného papíru – podílového listu. Obdobně je tomu pouze u unit trustů prostřednictvím samostatně obchodovatelné jednotky. U běžných typů trustů je oprávněný ekvitním vlastníkem.

Správa majetku prostřednictvím třetí osoby je společným charakterem trustů i podílových fondů. Okruh vykonavatelů trustů je striktně omezen pouze u unit trustu.

³¹⁴ Pelikánová I.; Komentář k obchodnímu zákoníku, 1. díl; Linde; Praha; 1997; str. 45
Zk. č. 40/1964 Sb. §553

Zk. č. 513/1991 Sb. §5 odst. 2

³¹⁵ Zk.č. 189/2004 Sb. (o kolektivním investování) §6

Majetek trustu mohou tvořit i věci, kdežto majetkem podílového fondu jsou zásadně cenné papíry. V tomto ohledu je majetek trustu svoji strukturou spíše podobný investičnímu fondu.

Veřejnoprávní unit trust je detailněji regulován zákonem, majetkem se mohou stát jen vymezené investiční instrumenty, jeho správcovskou společností pouze kvalifikovaný subjekt, může nabývat otevřené nebo uzavřené formy, právo k majetku vzniká prostřednictvím jednotky unit trustu. Tyto rysy jsou obsaženy též v české úpravě podílového fondu. Evropská směrnice o kolektivním investování proto pod podílovým fondem rozumí též unit trust³¹⁶.

V souhrnu lze říci, že trust vzhledem ke svým specifickým rysům nemá identický protějšek v českém právním řádu, leč existuje zde řada institutů s obdobnými rysy, z nichž nejbližší má podílový fond k veřejnoprávnímu unit trustu.

Zavedení institutu unit trustu z hlediska *de lege ferenda* nelze doporučit. Charakter tohoto institutu vychází z odlišné právní kultury a český právní řád řeší stejné skutečnosti prostřednictvím odlišných institutů. V případě konkurence institutů upravujících stejný okruh okolností v jednom právním řádu, mohlo by docházet ke zvýšení společenské entropie a tedy porušení účelu práva³¹⁷.

Institut trustu nelze zcela opomíjet, neboť pro něj, jako „subjekt“ kolektivního investování podle evropské směrnice (unit trust), platí stejná právní úprava uvádění jednotek na trh, jako pro národní subjekty kolektivního investování³¹⁸. V kolektivním investování se s unit trusty a trusty můžeme setkat již dnes (např. v souvislosti s bývalými Harvardskými fondy). Podstatou tedy není zavádění nového právního institutu, nýbrž seznamování právních specialistů s jeho charakterem. *De lege ferenda* lze tedy doporučit ohled na existenci unit trustů, jako specifického právního institutu³¹⁹.

³¹⁶ 85/611/EHS čl. 1 odst. 3

³¹⁷ Knapp, V.; Teorie práva; C.H.Beck; Praha; 1995; str. 32

³¹⁸ 85/611/EHS čl. 1 odst. 6

³¹⁹ 1985 Hague Convention on the Law Applicable to Trusts and on their recognition – preamble (“...unique legal institution.”)

Závěr

Tato práce usiluje poukázat na možnost využití trustů nejen v její aktuální sféře kolektivního investování, ale též v dalších soukromoprávních sférách. Autor úmyslně věnoval prostor výkladu podstaty trustu a vývoji jeho moderní koncepce. Ostatně právě díky inspiraci trustem vznikly v právním systému common law obchodní společnosti se samostatnou právní subjektivitou a později též obchodní společnosti s variabilním kapitálem.

Obdobné právní instituty v právním systému common law i v kontinentálním právním systému využívají podobných technik úpravy, ale ekvivalentní nebo nahrazující institut neexistuje.

Trusty vznikají explicitně nebo skrytě ze zřizovatelského aktu, na základě právní domněnky nebo fikce. V některých případech lze užitím trustu substituovat jiné instituty, jak tato práce vyložila. Sféra jejich využití je velmi široká.

Lze předpokládat, že unit trusty se stanou i v České republice běžným způsobem kolektivního investování. Nepochybně bude postupně docházet v rámci Evropy k dalšímu sblížení národních právních úprav, vedené snahou o realizaci volného pohybu kapitálu a o nabídnutí právního řádu srozumitelného pro investory. Náznaky i konkrétní výsledky v tomto směru jsou již dnes více než patrné.

Autor si je vědom, že tato práce nepojednává a nemůže pojednávat o všech aspektech trustů, ale vzhledem k zadání a limitovanému rozsahu to ani nebylo možné. Upřímné poděkování všem, kteří mne inspirovali, vedli, poskytovali rady, připomínky, informace i vytvářeli podmínky pro vznik a dokončení této práce je jen skromným vyjádřením toho, co pro mne nezištně učinili. Děkuji.

Seznam užité literatury

- Birks P.; English Private Law; Oxford University Press; 2000
- Byrne R., McCutcheon J.P.; The Irish Legal System, 3rd Ed.; Butterworth; 1996
- Dědič J., Křetínský D., Vacek L.; Zákon o investičních společnostech a investičních fondech; C.H.Beck; 2001
- Delany H.; Equity and the Law of Trust in Ireland, - Cases and Materials.; Round Hall Sweet&Maxwell; 2002
- Delany H.; Equity and the Law of Trust in Ireland, 3rd Ed.; Round Hall; 2003
- Hackney J.; Understanding Equity and Trusts; Fontana Press; London; 1987
- Harris J.; The Hague Trusts Convention – Scope, Application and Preliminary Issues; Hart Publishing; Oxford - Portland Oregon; 2002
- Hayton D.J.; Underhill and Hayton – Law Relating to Trusts and Trustees, 16th Ed.; Butterworths – LexisNexis; 2003
- Keane R.; Equity and the Law of Trusts in the Republic of Ireland; Butterworth; London; 1988
- Keeton G.W., Sheridan L.A.; Equity; Northern Ireland Legal Quarterly; London; 1969
- Knapp, V.; Teorie práva; C.H.Beck; Praha; 1995
- Martin J.E.; Hanbury & Martin - Modern Equity, 16th Ed.; Sweet&Maxwell; London; 2001
- McGhee J.; Snell's Equity – Second Cumulative Supplement to the Thirtieth Edition; Sweet&Maxwell; London; 2000
- McGhee J.; Snell's Equity, 30th Ed.; Sweet&Maxwell; London; 2000
- McKendrick E.; Commercial Aspects of Trusts and Fiduciary Obligations; Clarendon Press – Oxford University Press; New York; 1992
- McKendrick E.; Contract Law; Palgrave Macmillan; New York; 2003
- Moffat G.; Trusts Law – Text and Materials, 2nd Ed.; Butterworths; London; 1994
- Oakley A.J.; Parker and Mellows - The Modern Law of Trusts, 8th Ed.; Sweet&Maxwell; London; 2003
- Oakley A.J.; Trends in Contemporary Trust Law; Clarendon Press – Oxford University Press; 1996
- Pearce R.A., Stevens J.S.; The Law of Trusts and Equitable Obligations, 3rd. Ed.; Butterworths – LexisNexis; London; 2002
- Pelikánová I., Černá S.; Obchodní právo; ASPI Publishing; Praha, 2001
- Pelikánová I.; Komentář k obchodnímu zákoníku, 1. díl; Linde; Praha; 1997
- Pelikánová I.; Úvod do srovnávacího práva obchodního; C.H.Beck; Praha; 2000

- Penner J.E.; The Law of Trusts, 4th Ed.; Butterworths – LexisNexis UK; London; 2004
- Pettit P.H.; Equity and the Law of Trusts, 9th Ed.; Butterworths – LexisNexis; Croydon; 2001
- Ramjon M.; Sourcebook on Law of Trusts; Cavendish Publishing Limited; London; 1995
- Riddall J.G.; The Law of Trusts, 6th Ed.; Butterworths – LexisNexis; London; 2002
- The Law Reform Commission; The Variation of Trust- Report; Dublin, 2000
- Todd P.; Textbook on Trusts, 3rd Ed.; Blackstone Press Limited; London; 1996

články:

Capper David; Survivorship Rights in Joint Deposit Accounts; NILQ; 1996

Wilde; Secret and semi-secret Trust; Conveyancing and Property Lawyer 366 (English); 1995

Woods Una; Joint Deposit Accounts and the Conditional Gift Theory; Ir Jur 281; 2002